

Hz. Peygamber ve Raşid Halifeler Döneminde MÜZEYNE KABİLESİNİN İSLAM'A KATKILARI*

NİHAT BAYIRKAN
DOKTORA ÖĞRENCİSİ
İST. ÜNİV. SOS. BİL. ENS.

ÖZET

Arabistan'ın kuzeyinde yaşayan ve Adnâni kökenli bir kabile olan Müzeyne kabilesi, Cahiliye Dönemi'nde şairleriyle ve sahip olduğu muharip gücüyle dikkat çekmiştir. Hicretin 5. yılında Mudar kabilesinden Hz. Peygamber (sav) gelen ilk heyet olma unvanını elde etmiştir. İslam'a girdikten sonra sahip olduğu muharip gücünü, Hz. Peygamber (sav) ve Raşid Halifeler döneminde ortaya koymuş ve İslam'ın yayılmasına büyük katkı sağlamıştır. Bu dönemin önemli bir kabilesi olması sebebiyle çalışmamızın konusunu teşkil etmiştir. Çalışmamızda kabile ile ilgili tanıtıcı bilgiler verildikten sonra İslamlaşma süreci, Hz. Peygamber (sav) ve Raşid Halifeler döneminde İslam'a olan katkıları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzeyne, Kabile, Mukarrin, Hicret, Medine

[*] Bu makale İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi Anabilim Dalı'nda hazırlanmış Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

MUZAYNA TRIBE'S CONTRIBUTIONS TO ISLAM

During The Period of
Prophet Mohammed
and Rashid Khalifa
Abstract

Muzeyne is a tribe of Adnanion origin who lived in the North of Arabia it has drawn attention by his Poets, Combat Power during period of ignorance. In the 5th of year Hicrah obtained the title of being the first delegation from Mudar Clan's to the Prophet Mohammad. After they ecceeded Islam used it's Combat Power at the time of the Prophet Mohammad and Khalifai Rasideen from that point they have grean contributions to the spread of Islam. It is an important tribe of this period for that reason it constitutes the subject our study so after giving descriptive information about the Clan, the process of their Islamization than it has been discussed their contributions to İslam during the period of Prophet and Khalifai Rasideen.

Keywords: Muzayna, Tribe, Mukarrin, Emigration, Medina

Giriş

Bu çalışmamızda, İslâm öncesinden başlanarak Raşid Halifeler dönemi sonuna kadar olan süreç kapsamında, İslâm tarihinde önemli bir yere sahip olan Müzeyne kabilesi çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. Amacımız Tarih'in satır aralarında kalmış olan ve adeta unutulmuş bu kabilenin, Hz. Peygamber ve Raşid Halifeler dönemindeki önemli rolünü incelemektir. Müzeyne'nin İslâmiyet'le ilişkisi, ferdi düzeyde henüz hicretin ilk yıllarında başlamış olması, kabile mensuplarının müşriklere karşı mücadelede Rasûlullah'ın (sav) yanında yer almasını sağlamış, dolayısıyla Hz. Peygamber'in ve ashabının övgüsüne mazhar olmuştur. Rasûlullah'ın şairi Hassan b. Sâbit'in Müzeyne'den bir adama hitaben: "Allah'a yemin olsun ki, kavminin Rasûlullah ile beraber olma önceliği olmasaydı, gerdanlığın güvercini çevrelediği gibi sana her taraftan saldırırdım." ifadesi söylenenleri teyid etmektedir.

Kabileciliğin İslâm öncesi ve sonrasında Arap toplumunun genel yapısını oluşturduğu bilinen bir gerçektir. İslâm tarihinin kabileler bazında az çalışılmış olması, yapılan bu çalışmanın önemini daha da artırmaktadır. Kabileye mensup önemli şahısların hayatları, öne çıkan olayları ve yaşadıkları coğrafya ilk dönem kaynaklarından başlayıp günümüz araştırmalarına varıncaya kadar incelenip kabile hakkında genel bir neticeye varılmaya çalışılmıştır. Ayrıca kaynakların taranması sonucu elde edilen bilgiler, mantıksal bağlantılarla bir bütünlük oluşturulmaya çalışılmış ve olaylar bu ekseninde yorumlanmıştır.

Konu ile ilgili yaptığımız araştırma sürecinde karşılaşılan sorunların başında Müzeyne kabilesiyle ilgili bilgilerin kaynaklarda çok sı-

nırlı olması ve bilimsel çalışmaların az olması gelir. Bu çalışmada mümkün oldukça ana kaynakları kullanmaya çalıştık. Bu kaynaklarda yer alan rivayetlerdeki farklılıklara değinmeye gayret ettik. Kaynaklardaki veriler üzerinde yer yer değerlendirmelerde bulunduk. Bununla birlikte sonraki dönemlerde yazılmış makale ve kitap gibi eserlerden de faydalandık. Buradaki bilgiler eski kaynaklardaki bilgilerin değerlendirilmesi açısından konumuza ışık tutmuştur.

Çalışmamızda yararlandığımız eserler arasında Coğrafya, Ensâb, Siyer-Megazi, Tabakât, İslâm Tarihi, Tefsir, Hadis kitapları ile Cahiliye dönemine ait şiir ve şairlerin yer aldığı Edebiyat kitapları önemli bir yer tutmaktadır.

1. Müzeyne Kabilesinin Nesebi

Müzeyne kabilesinin Adnan'a kadar nesep silsilesi şöyledir: Amr (Müzeyne) b. Üd b. Tâbiha (Amr) b. İlyâs b. Mudar b. Nizâr b. Ma'ad b. Adnân.^[1] Mudar'ın İlyas ve Aylân adındaki oğulları bütün Mudarlı kabilelerin kökenini teşkil etmektedir. İlyas'ın oğulları Müdrike (Âmir), Tâbiha (Amr) ve Kam'a (Umeyr)'dir. Müzeyne kabilesinin nesebi bu kardeşlerden Tâbiha'ya dayanır.^[2]

Amr b. Üdd'ün oğulları Osman ve Evs, anneleri Müzeyne'ye nispet edildikleri için onların soyundan gelenler bu isimle tanınmıştır.^[3] Osman ve Evs soyundan gelenlere Müzeynî ya da Müzenî denilmiştir.^[4]

Müzeyne kabilesinin nesebi, İlyâs b. Mudar'da Rasûlullah'ın (sav) nesebiyle birleşir. İlyâs oğullarından Âmir'in (Müdrike) soyundan Kureys, İlyâs'ın diğer oğlu Amr'ın (Tâbiha) soyundan Müzeyne kabilesi meydana gelmiştir. Dolayısıyla Müzeyne kabilesi Mudarî adıyla anılmıştır.^[5] Amr'ın

[1] Ebû Muhammed b. Ali b. Ahmed b. Saîd İbn Hazm el-Endülûsî (ö. 456/1064), *Cemheretü En-sabi'l-Arab*, thk. Komisyon, 1c. Beyrut, 1983/1403, s. 480; Ebû Sa'd Abdülkerim b. Muhammed b. Mansûr et-Temimâ es-Sem'ânî el-Mervezî (ö. 562/1167), *el-Ensâb*, thk. Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî el-Yemânî, 1. bs., Haydarabad, 1382/1962, XII, s. 226.

[2] Musab b. Abdullah b. Musab b. Sâbit b. Abdullah b. Zübeyrî (ö. 236/850), *Nesebü Kureys*, thk. Levi Provensâl, 3. bs., Kahire, t. y., s. 7-8.

[3] Ebû'l-Abbas Ahmed b. Yahyâ b. Câbir b. Dâvud el-Belâzürî (ö. 279/892), *Ensâbü'l-Esrâf*, thk. Süheyl Zekkâr ve Riyâd ez-Zerkelî, 13c. 1.bs., Beyrut, 1996, XI, s. 325.

[4] Ebû Bekir Muhammed b. Hasan b. Düreyd el-Ezdî (ö. 321/933), *el-İştikâk*, thk. ve şrh. Abdüsselâm Muhammed Hârûn, 1c., 1. bs., Lübnan, 1411/1991, s. 180; es-Sem'ânî *el-Ensâb*, XII, s. 226.

[5] Müsâid b. Müslim el-Behîme el-Husnî el-Müzenî, *Kabiletü Müzeyne*, 1. bs., 1408/1988, Medîne, s. 47.

eşi, Müzeyne bt. Kelb b. Veber'dir.^[6] Kabile ismini Amr b. Üdd'ün hanımı Müzeyne bt. Kelb'den almıştır.^[7]

2. Müzeyne Kabilesinin İki Ana Kolu

Müzeyne kabilesinden iki ana kol türemiştir. Bunlar Evs ve Osman kollarıdır. Müzeyne kabilesinin soyu bu iki kola dayanmıştır. İbn İshâk onları Müzeyne'nin iki kabilesi olarak açıklamıştır.^[8] Evs b. Amr kolundan gelen önemli isimler vardır. Künyesi Ebû Vâile olan Kâdı İyâs b. Muâviye, asıl ismi Abdüluzzâ olup da sonrasında Hz. Peygamber'in ismini Abdullah olarak değiştirdiği Zü'l-Bicâdeyn ve Bekr b. Abdullah el-Müzenî bu kola mensupturlar.^[9] Kâdı İyâs'tan sonra ise Evs kolu sona ermiştir.^[10] Kâdı İyâs Ömer b. Abdülazîz döneminde kâdılık yapmış ve 122/740'ta vefat etmiştir.^[11]

Osman b. Müzeyne kolu, Müzeyne kabilesinin en kalabalık kolunu teşkil eder. Kabilenin ileri gelenleri ve saygın isimleri bu koldan gelmişlerdir. Müzeyne'nin "Nühm" adındaki putunu kırdıktan sonra Hz. Peygamber'e gelip iman eden Huzâî b. Abdunühm (Adî b. Sâ'lebe b. Züeyb), kardeşi Muğaffel, meşhur şairlerden Ma'n b. Evs, Bişr b. el-Muhtefiz,^[12] Müzeyne kabilesinin sadakalarını Rasûlullah'a getiren ilk kişi meşhur sahabî Şureyh b. Damre,^[13] Bilâl b. Hâris,^[14] Ma'kıl b. Yesâr, Âiz b. Amr, Rafi b. Amr, ve Tebük Gazvesi'nde Hz. Peygamber'le birlikte olmak isteyip de gazveye katılma imkânı olmadığından dolayı ağlayanlardan biri olan Abdullah b. Muğaffel bu koldandırlar. Bahsi geçen şahısların tümü sahabîdir.^[15] Aynı şekilde

[6] Ebû Amr Halîfe b. Hayyât b. Halîfe eş-Şeybânî el-Basrî (ö. 240/855), *Tabakâtü Halîfe b. Hayyât*, thk. Süheyl Zekkâr, 1c, y.y., 1414/1994, I, s. 79.

[7] Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşraf*, XI, s. 325; Ebû'l-Kâsım Abdurrahman b. Abdullah b. Ahmed es-Süheyli (ö. 581/1185), *er-Ravzû'l-Ünf*, thk. Ömer Abdüsselâm, 7c., 1. bs., Beyrut, XII, s. 155.

[8] Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyüp el-Humeyrî (ö. 213/828), *es-Siretü'n-Nebeviyye*, thk. Mustafa Sekâ, İbrahim el-Ebyârî ve Abdu'l-Hafız eş-Şelebî, 2c., 2. bs., 1375/1955, II, s. 442.

[9] Ebû'l-Münzir Hişâm b. Muhammed b. Sâib el-Kelbî (ö. 204/819), *Nesebü Ma'd ve'l-Yemeni'l-Kebîr*, thk. Nâcî Hasan, 2c, 1. bs. 1988, s. 292; İbn Hazm, *Cemheretü Ensabi'l-Arab*, s. 203.

[10] Müsâid b. Müslim, *Kabiletü Müzeyne*, s. 211.

[11] Muhammed b. Mükerrrem b. Ali Ebû'l-Fadl Cemâlüddîn b. Manzûr, (ö. 711/1311), *Muhtasar Tarihi Dimeşk li İbn Esâkir*, thk Riyad Abdülhamid Murad, Muhammed Mutî, Dimeşk-Suriye, 29c., 1. bs., 1402/1984, V, s. 100.

[12] Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşraf*, XI, s. 334-335.

[13] Sem'ânî, *el-Ensâb*, III, s. 45; Ebû'l-Feyz Muhammed b. Muhammed b. Abdürrezzak el-Hüseynî, ez-Zebidî (ö. 1205/1791), *Tâcü'l-Arüs min Cevâhirü'l-Kâmus*, thk. Komisyon, y.y, t.y., XV, s. 492.

[14] İbn Hazm, *Cemheretü Ensabi'l-Arab*, s. 201.

[15] Sem'ânî, *el-Ensâb*, I3, s. 394.

şair Abdüluzzâ b. Vedfa, Nu'mân b. Mukarrin ve kardeşi Süveyd^[16] Muâviye'nin meşhur kahramanlarından ve şairlerinden biri olan Bişr b. İsmâ el-Müzenî^[17] Meşhur şair Züheyr b. Ebî Sülmâ ve oğulları Ka'b ve Buceyr de bu koldandırlar.^[18]

İbn Hallikân Müzeyne kabilesini büyük ve meşhur bir kabile olarak vasfeder.^[19] Buna mukabil İbn Hazm ise Adnân oğullarından gelen üç büyük kabileyi Temîm b. Mür, Âmir b. Sa'sa'a ve Bekr b. Vâil olarak zikrettikten sonra Müzeyne kabilesinin zikredilen kabileler büyüklüğünde olmadığını söyler.^[20]

3. Müzeyne Kabilesinin Yaşadığı Coğrafya

İslâm öncesi dönemde Müzeyne kabilesi Necid, Tihâme ve Hicaz'ın yüksek yerlerine yerleşmiştir. Bu bölgeye Ceziretü'l-Arab denmekteydi.^[21] Hicaz bölgesi ise Necid ve Tihâme arasındaki coğrafyayı içine alan, Yemen'den başlayıp Şam'a kadar silsile halinde uzanan dağların ismidir.^[22] Kabilenin Hicaz topraklarında ilk yerleştiği yerler: "Redvâ,^[23] Küds,^[24] Arat^[25] Verikân^[26] dağları ve çevresidir."^[27] Yaşadıkları yerler genellikle Me-

[16] Lakabı Ebû Âiz dir. Sünen sahipleri ve İmam Müslim onun hadislerini rivayet etmiştir. Küfe'de ikamet etmiştir. İbnü'l-Kelbî, *Nesebü Ma'd ve'l-Yemeni'l- Kebir*, s. 289.

[17] Ebü'l-Hasan İzzeddin Ali b. Muhammed b. Abdü'l-Kerim el-Cezerî İbnü'l-Esir (ö. 630/1233), *el-Lübâb fî Tehzîbi'l-Ensâb*, Beyrut, I, s. 238.

[18] Hayruddin b. Mahmud b. Muhammed b. Ali b. el-E'lâm Zirikî (ö. 1396/1976), *el-E'lâm*, 15. bs., y.y., 2002, IV, s. 212.

[19] Ebü'l-Abbas Şemseddin Ahmed b. Muhammed b. İbrahim b. Ebî Bekir İbn Hallikân el-Bermekî (ö. 681/1282), *Vefâyâtü'l-A'yân ve Ebnâi'z-Zemân*, thk. İhsan Abbas, 7c., Beyrut, I, s. 219.

[20] İbn Hazm, *Cemheretü Ensabi'l-Arab*, I, s. 489.

[21] Şihâbüddin Ebü Abdullah Yâkût b. Abdullah er-Rumî el-Hamevî (ö. 626/1229), *Mu'cemü'l-Buldân*, 7c. 2. bs., y.y., 1995, II, s. 219.

[22] Ebü'l-Fevz Muhammed Emin b. Ali b. Muhammed Süveydî (ö. 1246/1830), *Sebâikü'z-Zehbe fi Ma'rifeti Kabâili'l-Arab*, 8c. Beyrut, 1. bs., 1986/1406, s. 16.

[23] Tihâme dağlarından büyük bir dağdır. Medine'ye yedi gün (merahil) uzaklıktadır. Bkz. Ebü Ubeyd Abdullah b. Abdülaziz b. Muhammed el-Bekrî el-Endülûsî (ö. 487/1094), *Mu'cemu Ma'stu'cim min Esmâi'l-Bilâd ve'l-Mevâzi*, 4c., 3. bs. Beyrut, 1403/1983, I, s. 88-90, II, s. 656.

[24] Tihâme dağlarından biri olup, çok verimli topraklara sahip olan bir yerdir. Çeşitli meyvelerin, bağ bostanların, otlak yerlerin ve evlerin bulunduğu bir bölgedir. Bkz. Ali b. Abdullah b. Ahmed Nuruddin Ebü'l-Hasan es-Semhûdî (ö. 911/1506), *Vefâu'l-Vefâ bi-Ahbâri-Dâri'l-Mustafa*, Beyrut, 4c., 1. bs., y.y., 1419, IV, s. 163.

[25] Abdullah b. Abdülaziz b. Muhammed el-Bekrî el-Endülûsî (ö. 487/1094), *Mu'cemu Ma'stu'cim min Esmâi'l-Bilâd ve'l-Mevâzi*, 4c., 3. bs. Beyrut, 1403/1983, I, s. 91.

[26] Medine çıkışında Mekke'ye doğru giderken sağda tarafta bulunan büyük bir dağın adıdır. Ebü Hüreyre'nin rivayet ettiği hadiste dağların hayırlılarının Uhud, el-Eş'âr ve Verikân olduğunu söyler. Bkz. Yâkût el-Hamevî, *Mu'cemü'l-Buldân*, V, s. 372.

[27] Bekrî, *Mu'cemu Ma'stu'cim min Esmâi'l-Bilâd ve'l-Mevâzi*, I, s. 90.

dine civarındaki dağlar, köyler ve vadilerdir.^[28] Muhammed Hamidullah, Müzeyne'nin yaşadığı coğrafya ile ilgili olarak, Medine'nin batı yöresinde, bir liman şehri olan Yanbu' yakınında Müzeyne kabilesinin oturduğunu ve buranın Medine'ye 30 km. uzaklıkta olduğunu aktarır.^[29] Bütün bu anlatılanlardan ortaya çıkan husus Müzeyne kabilesi İslâm öncesi dönemde yarı yerleşik (*Hadarî*) ve göçebe (*Bedevî*) olarak Medine ile Vâdi'l-Kurâ arasındaki geniş bir bölgede yaşadığı anlaşılmaktadır.

Bazı Müzeynelilerin Müslüman olmadan önce hacıların geçtikleri yerlerde ikamet ettikleri ve hacıların mallarını gasp etmeleri sebebiyle “*Surra-ku'l-Huccâc*” yani “hacıları soyan” anlamına gelen isimle anıldıkları rivayet edilir. el-Akra' b. Hâbis, Hz. Peygamber'e (sav) Müzeynenin de içinde olduğu kabileler için şu sözleri söylemiştir: “Sana Eslem, Gıfâr, Müzeyne ve Cüheyne'den hacıların mallarını çalan kimseler biat etti”^[30]

Müzeyne kabilesi İslâm'a girdikten sonra Medine'ye hicret edip oraya yerleşmeyi düşünmüşse de, Hz. Peygamber (sav) ilk etapta buna izin vermemiş ve onlara şu sözleri söylemiştir: “*Siz bulunduğunuz yerde muhacirsiniz. Mallarınızın yanına dönünüz.*” Bunun üzerine Müzeyne heyeti memleketlerine dönerler.^[31] Kabileden bazılarının yaşadığı yer, namaz vakitlerinde Medine'ye rahatça gidip gelebilecekleri uzaklıktaydı. Allah Rasûlu'ne gelip diğer kabileler gibi kendilerinin de bir mescid inşa etmek istediklerini belirtirler. Bu isteğe karşılık Allah Rasûlu (sav) onlara “*Benim mescidim sizin mescidinizdir. Sizler benim bedevilerimsiniz (Badiyeti). Ben de sizin şehirli (Hadarî) olanunuzum. Sizi çağırdığımda davetime icabet ediniz*”^[32] demiştir. Bir müddet sonra Hz. Peygamber Müzeyne kabilesinden olanların Medine'ye hicret etmelerine izin vermiştir.^[33]

Halifeler döneminde kabilenin önde gelen birçok ismi, İslâm'ı yaymak amacıyla Basra'ya yerleşmiş ve orada Müzeyne adında bir mahalle oluşturmuşlardır.^[34] Nu'mân b. Mukarrin, Ebû Vâile İyâs b. Muâviye el-Müzenî,

[28] Yâkût el-Hamevî, Mu'cemü'l-Buldân, V, s. 372; Bekrî, *Mu'cemu Ma'stu'cim min Esmâi'l-Bilâd ve'l-Mevâzi*, I, s. 82.

[29] Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, Çev. Salih Tuğ, 2c., İstanbul, 1993, s. 443.

[30] Buhârî, *Sâhîhu'l-Buhârî*, “Zikru Eslem ve Gıfâr ve Müzeyne ve Cüheyne ve Eşca", IV, s. 181.

[31] Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd b. Menî' ez-Zühri (ö. 230/845), *Kitâbü't-Tabakâtü'l-Kubrâ*, thk. Muhammed Abdülkadir Atâ, 8c., 1bs., Beyrut, 1410/1990, I, s. 222.

[32] Ebû Zeyd Ömer b. Şebbe (Zeyd) b. Ubeyde b. Rayte en-Numeyri el-Basri (ö. 262/875), *Târîhu'l-Medîne*, thk. Fehim Muhammed Şeltüt, Cidde, 1399/1979, s. 78; Hasan Şurrâb el-Muallim, *es-Sîre*, I, s. 268.

[33] Numeyri, *Târîhu'l-Medîne*, s. 264-266.

[34] Sem'ânî, *el-Ensâb*, C. 11, s. 285; Ebû'l-Fidâ İmâdüddîn İsmail b. Ömer b. Kesîr el-Kureşî el-Basri (ö. 774/1373), *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, thk. Ali Şeyri, 1bs., y.y., 1408/ 1988, VII, s. 135; Muhammed

Kurre b. İyâs, Ma'kıl b. Yesâr, Âiz b. Amr ve Bilâl b. Hâris, Abdullah b. Sercesi el-Müzenî onlardan bazılarıdır. Hz. Ömer, Basra'ya Müslümanlara dinlerini öğretmek için gönderdiği on kişilik ekibin içinde Müzeyneli Abdullah b. Muğaffel (ö. 59/679) de vardı. Bu görevi ifa etmek için o da Basra'ya yerleşmiştir.^[35] Onun soyundan gelen Muhaddis Ebû Muhammed Ahmed b. Abdullah (ö. 341/953) meşhur hadis âlimi Buhârî'nin önemli hocaları arasında yer almıştır. Ahmed b. Abdullah Herat'a yerleşmiş, Afganistan ve Buhâra'da hadis ilminin gelişmesine katkı sağlamıştır.^[36] Ayrıca Müzeyne'den Rıdvân Biati'ne iştirak eden Âiz b. Amr (61/680-81) ve tâbiünden muhaddis, fakih Bekir b. Abdullah'ın (108/726), Basra'nın ilim ve kültür hayatında önemli yeri olmuştur.^[37] Hz. Ömer, Ma'kıl b. Yesâr'ı Basra'ya göndermesi sonrasında Basra'da yetişen bir tür hurmaya ona nisbetle "Ma'kalî"^[38] denilmiştir.

Hicri 18 yılında Müzeynelilerin bir kısmı Kûfe'ye yerleşmiş,^[39] Cemel vakasına ve hicri 65 yılındaki olaylara buradan iştirak etmişlerdir.^[40] Sonraki dönemlerde Endülûs'e geçen bir grup Müzeyneliler, Kurtuba'nın güney doğusundaki Beyyâne'ye yerleşmişlerdir.^[41] Müzeynelilerin yaşadığı bölgeler arasında Sina'nın güneyi de bulunmaktadır. Sina'nın güneyindeki Müzeynelilerin aslı ise Arabistan'ın doğusundaki Müzeynelilere dayanmaktadır.^[42] Halen günümüzde kabilenin soyu Suudi Arabistan'da Müzeyne olarak devam etmektedir.

4. Hz. Peygamber Döneminde Müzeyne

Hz. Peygamber (sav) siyasî bağlamda Medine'ye hicretten sonra Medine civarındaki kabilelerle barış ve dayanışma anlaşması yapmıştı. Özellikle de bu barış ve dayanışmayı Medine'nin batı tarafında oturan Müzeyne, Cü-

b. Ebî Bekr b. Abdullah b. Musa el-Ensârî el-Tilmisânî, el-Burri (ö. 645/1247), *el-Cevheretu fî Nesebi'n-Nebî ve Eshâbihi'l-Aşere*, thk. Muhammed et-Tuncî, 2c., 1. bs., Riyâd, 1403-1983, I, s. 266.

[35] İbn Sa'd, *Kitâbü'l-Tabakâtü'l-Kubrâ*, VII, s. 14; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Gâbe*, thk. Ali Muhammed İvâd-Adil Ahmed Abdu'l-Mevcûd, 1. bs., 1415/1994, 8c., III, s. 395.

[36] Sem'âni, *el-Ensâb*, XI, s. 283.

[37] İbrahim Sarıçam, "Müzeyne", DİA, XXXII, s. 251.

[38] Hamdi Döndüren, "Ma'kıl b. Yesâr" DİA., XXVII, s. 445.

[39] Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd b. Kesîr b. Ğâlib et-Taberî (ö. 310/923), *Târîhu'r-Rûsul ve'l-Mülûk*, Beyrut, 2. bs., 1387, 4, s. 44.

[40] Taberî, *Târîhu'r-Rûsul ve'l-Mülûk*, IV, s. 500; Muhammed Süleyman et-Tayyib, *Mevsüatü'l-Kabâ'ili'l-Arabiyye*, 1461, I, s. 604.

[41] İbn Hazm, *Cemheretü Ensabi'l-Arab*, s. 201; İbrahim Sarıçam, *Müzeyne*, DİA., XXXII, s. 251.

[42] Müsâid b. Müslim, *Kabiletü Müzeyne*, s. 211.

heyne, Kinâne ve diğer Arap kabileleri ile sağlamıştı. Kısa bir süre sonra bu kabileler tedricen İslâm'a girmiş ve heyetler halinde liderleriyle birlikte Allah Rasûlune gelmişlerdi.^[43] Bu kabileler içinde en hızlı hareket edip Hz. Peygamber'in davetine icabet eden ve onunla birlikte ilk gazvelere iştirak eden kabile Müzeyne kabilesi olmuştur.^[44]

Chahiye döneminde Nühm ve Süvâ' adındaki putlara tapmışları ve bundan dolayı kendilerine "Abdunühm" denildiği rivayet edilir.^[45] Nühm putunun bakıcısı olan Huzâî b. Abdunühm, Hz. Peygamber'in (sav) Medine'de İslâm'ı yaymakta olduğunu işitince, putun yanına varıp onu kırmış ve ardından Hz. Peygambere gelip Müslüman olmuştur.^[46] Bir süre sonra Huzâî b. Abdunühm kabilesinden on kişilik bir grupla tekrar Rasûlullah'a (sav) gelmiş ve kabilesi adına Hz. Peygamber'e biatte bulunmuştur. Gelen heyette Huzâî b. Abdunühm, Bilâl b. Hâris, Nu'mân b. Mukarrin, Ebû Esmâ, Üsâme, Ubeydullah b. Bürde, Abdullah b. Dürre, Bişr b. Muhtefir, Dukeyy b. Sâid ve Amr b. Avf vardı. Huzâîgeri döndüğünde kavmini umduğu gibi bulamamış dolayısıyla Rasûlullah'a (sav) geri gelmeyerek kavminin yanında kalmıştır. Bunun üzerine Hz. Peygamber, şairlerin çok olduğu bu kabileye şiir dilinden iyi anlayan şair Hassân b. Sâbit'i çağırarak ona: "Huzâî'den bahset, ancak ona sövme!" buyurmuştur. Hassân b. Sâbit Huzâî'nin yanına vardığında şunları söylemiştir: Mmuhakkak ki vefakârlık kötülüğü siler. Sen Osman b. Amr soyunun en hayırlısıdır. Yükseklik zikredildiğinde sen en yücesin. Rasûlullah'a söz verdin. İyiliğine iyilik kattın. Ve o sana zenginlik verdi. Seni sıkıyan veya güçsüz bırakan nedir? Kendi soyundan gelenleri sıkma." Bu şiiri duyan Huzâî, kavmine şöyle dedi: "Ey kavmim! Adamın şairi kalkıp sizi özel olarak anmıştır. Haydi, kalkın Allah sizi irşat etsin!" Onlar da: "Biz sana karşı gelmeyiz." dediler ve Müslüman olup Rasûlullah'ın (sav) yanına elçi gönderdiler.^[47]

[43] Muhammed Yasîn Mazher Sıddîki, *el-Hecemâtü'l-Muğerride Alâ Tarihi'l-İslâm* (Urduca'dan Arapça'ya cev. Semîr Abdülhâmîd İbrahim), 1. bs., 1408/1988, s. 75.

[44] Ebû Zur'a Abdurrahman b. Amr b. Abdullah b. Safvân ed-Dimeskî (ö. 281/894), *Tarih*, thk. Şükrüllah Nimetullah el-Kucânî, Dimesşk, s. 163.

[45] Ebû Cafer, Muhammed b. Habîb, b. Ümeyye b. Amr (ö. 245/860), *el-Muhabber*, thk. İlize Lih-ten Şuteytr, Beyrut, t.y., s. 316; Ya'kûbî, *Târîhu'l-Ya'kûbî*, 2c., Beyrut, t.y., s. 39; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V, s. 50.

[46] el-Kelbî, *Kitabü'l-Esnam*, s. 39-40; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, II, s. 169; Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed b. Hacer el-Askelânî (ö. 852/1449), *İsâbe fi Temyizi's-Sahâbe*, thk. Adil Ahmed, 8c. Beyrut, 1415/1994, II, s. 237.

[47] İbn Sa'd, *Kitâbü't-Tabakâtü'l-Kubrâ*, I, s. 222-223; Muhammed b. Hibbân b. Ahmed b. Hibbân b. Muâz b. Ma'bed et-Temîmî Ebû Hâtîm ed-Dârimî (ö. 354/965), *es-Sîretü'n-Nebeviyye ve Eh-bârü'l-Hulefâ*, thk. Azîz Bek ve Komisyon, 2c., 3. bs., Beyrut, 1417/1997, I, s. 251; İbn. Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V, s. 41.

Hız. Peygamber (sav) tedricilik yöntemini işleterek onların iç işlerine girmeden kendi liderlerinden birini görevlendirmek suretiyle kabilenin İslâmlaşmasını sağlamıştır. Hicretin 5. yılının Receb ayında Mudar kabilesinden Rasûlullah'a (sav) gelen ilk heyet, dört yüz kişilik Müzeyne heyeti olmuştur. Rasûlullah (sav) onların hicret etmeden memleketlerinde kalmalarını istemiş ve onlara "Siz bulunduğunuz yerde muhacirsiniz. Mallarınızın yanına dönün." demiştir. Bunun üzerine Müzeyne heyeti memleketine dönmüştür.^[48] Anlaşılan o ki on kişilik ilk heyetin dönüşünden sonra İslâm kabile arasında yayılır ve ardından Medine'ye hicret kapısı kapanır. Bu gelişmelerden sonra dört yüz kişilik heyet Hız Peygamber'e gelmiştir.

Allah Rasûlu (sav), bütün Arap topraklarında İslâm'ın yayılmasını arzuladığından dolayı kendisine gelen Müzeyne heyetine karşı "Her nerede olursanız olun siz muhacirlersiniz. Mallarınıza dönünüz"^[49] demiştir." Ayrıca Hız Peygamber'in "Siz bulunduğunuz yerde muhacirsiniz" sözünden şunu da anlamak mümkündür: Mekke fethedilmeden önce Medine'nin çevresindeki yerlerde yaşayan kabilelerin İslâm toplumuyla olan ilişkilerinden dolayı içlerinde İslâm yayılmış ve bunun sonucu olarak din emniyeti sağlanmış ve böylece bu topraklar Dârü'l-İslâm'a dönüşmüştü. Artık onların yerlerini terk etmelerine gerek kalmamıştı.

İbn Hibbân ve Diyârbekrî'nin aktardığı bilgilere göre ise Bilâl b. Hâris Müzeyne'den 14 kişilik bir heyetle Dûmetu'l-Cendel seferinden sonra Hız Peygamber'e gelip Müslüman olduğunu ve böylece Medine'ye gelen ilk Müslüman heyet ünvanına kavuştuğunu söyler.^[50] Dûmetu'l-Cendel Gazvesi ise hicretin 5. yılının Rebiülevvel ayında gerçekleşmiştir.^[51] Bu rivayet diğer siyer kaynaklarından farklı olarak, ilk gelen heyetin on kişi değil dört kişi olduğunu söylemektedir. Müzeyne kabilesinde önemli bir yere sahip olan Nu'mân b. Mukarrin el-Müzenî, kabilenin Müslüman oluşuyla ilgili olarak, dört yüz kişilik Müzeyneli bir heyet ile Rasûlullah'a (sav) geldiklerini ve emirler aldıklarını zikreder.^[52] Kabileden Müslüman olanlardan bazılarının yakınları tarafından eziyet edilmeye başlanır. Onlardan biri de

[48] İbn Sa'd, *Kitâbü't-Tabakâtü'l-Kubrâ*, I, s. 251.

[49] Muhammed b. Ahmed b. Mustafa b. Ahmed Ebû Zehrâ (ö.1394/1974), *Hâtemu'n-Nebiyîn*, 3c., Kâhire, 1425/2005, III, s. 978.

[50] İbn Hibbân, *es-Sîretü'n-Nebeviyye ve Ahbârü'l-Hulefâ*, I, s. 251; Hüseyin b. Muhammed b. Hasan ed-Diyârbekrî (ö. 966/1558), *Târîhu'l-Hamîs fî Ehvâlî Enfesi'n-Nefs*, Beyrut, 2c., I, s. 470.

[51] İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, II, s. 213.

[52] Ebû Bekr Ahmed b. Ebî Haysem (ö. 279/892), *et-Târîhu'l-Kebîr*, thk. Salâh b. Fethî Hilâl, 4c, 1. bs., Kâhire, 1427/2006, VIII, s. 304; Ahmed b. Hüseyin b. Ali b. Musâ el-Horâsânî Ebû Bekir el-Beyhakî (ö. 458/1066), *Delâilü'n-Nübüvve ve Marifetu Ehvâlî Sâhibi'ş-Şerîa*, 3c., 1. bs., Beyrut, 1405/1985, V, s. 366; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, VII, s. 135.

Abdullah b. Abdunühm el-Müzenî'dir. Abdullah b. Muğaffel el-Müzenî'nin amcaoğlu olan Abdullah b. Abdunühm, Zü'l-Bicâdeyn lakabı ile tanınırdı. Yetim olarak amcası yanında büyüyen Abdullah, Müslüman olunca amcası ona verdiği tüm mallarını almış hatta *üzerindeki* elbiseyi bile çıkarıp almıştır. Abdullah çıplak bir vaziyette koşarak annesinin yanına gider ve annesi evindeki kalın bir kilimi iki parçaya bölerek ona verir. O da yarısı ile bedeninin altını öbür yarısı ile de üstünü örter. Hz. Peygamber onu bu halde görünce ona Zü'l-Bicâdeyn^[53] lakabını takar.^[54]

İslâm'ın erken dönemlerinde Müslüman olup Hz. Peygamber'in yanında yer alan ve böylece sahabî unvanına kavuşan Müzeynelilerin sayısı oldukça fazladır. Muhammed Süleyman et-Tayyib, Müzeyneli 104 sahabînin biyografisini *Mevsu'atü'l-Kabâ'il* adlı eserinde ele almıştır. Bunlardan Buceyr b. Züheyr -farklı rivayetler olmakla beraber- Allah Rasûlu (sav) henüz Medine'ye hicret etmeden önce Mekke'de Müslüman olduğu rivayet edilir. Hz. Peygamber risalet'le görevlendirildiğinde Buceyr b. Züheyr Mekke'ye gelip Müslüman olur, sonra kavminin yaşadığı yere döner. Allah Rasûlu (sav) Medine'ye hicret ettiği Buceyr tekrar Rasûlullah ile buluşur.^[55]

Diğer bazı Müzeyneliler hicretin ilk yıllarında henüz Müzeyne heyeti Hz. Peygamber'e gelmeden önce Müslüman olduklarını megazi kitaplarında adı geçen Müzeynelilerin katıldığı gazvelerden anlamaktayız. Bedir Gazvesi'ne katılan Mâlik b. Nümeyle (Sâbit),^[56] Uhud'a iştirak eden Vehb b. Kâbûs el-Müzenî ve kardeşinin oğlu Hâris b. Ukbe b. Kâbûs bunlardan bazılarıdır.^[57]

Anlaşılan o ki kabile heyet olarak gelmeden önce ferdî düzeyde bazı kişiler, çok önceden Müslüman olmuşlardır. Hz. Peygamber Medine'ye geldiği sırada yanında Müzeyne'den Amr b. Avf'ın dedesi de vardı.^[58] Fakat meşhur Müzeynelilerin Müslüman oluşları hicrî 5. yıldan sonradır.

Müzeyne kabilesi Müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber kabilenin bazı fertlerine birtakım yerleri iktâ^[59] olarak vermiştir. Müzeyne kabilesin-

[53] Kalın, kaba ve katı bir giysidir. Palas anlamına da gelir.

[54] Muhammed b. İshâk b. Yesâr el-Medenî, (ö. 151/768), *Sireti İbn İshâk*, thk. Süheyl Zekkâr, 1bs., Beyrut, 1398/1978, s. 293-294; Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer b. Vâkîd el-Eslemî el-Vâkîdî (ö. 207/823), *el-Megâzî*, thk. Marsden Jones, 3c., 3. bs., Beyrut, 1989, III, s. 1013.

[55] Hüseyin Abid Ebû Yâsin, *Şi'ru-Müzeyne ve Ahbâruha fi'l-Câhiliyye ve'l-İslâm*, s. 15.

[56] İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, I, s. 691; İbn Sa'd, *Kitâbü't-Tabakâtü'l-Kubrâ*, III, s. 358.

[57] Vâkîdî, *el-Megâzî*, I, s. 274-277; İbn Sa'd, *Kitâbü't-Tabakâtü'l-Kubrâ*, IV, s. 186; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, I, s. 326.

[58] el-Burrî, *el-Cevheretu fi Nesebi'n-Nebi ve Eshâbihi'l-Aşere*, I, s. 263.

[59] Kamu otoritesinin, tasarrufundaki arazi ve taşınmaz malların mülkiyet, işletme veya faydalanma hakkını kişilere tahsis etmesidir. Mustafa Demirci, "İktâ", DİA., XXII, s. 43.

den iktâ edilen kişiler; Bilâl b. Hâris el-Müzenî,^[60] Ma'kıl b. Sinân el-Müzenî, Şureyh b. Damre el-Müzenî^[61] ve ismi açıkça zikredilmeyen bazı Müzeynelilerdir.

Erken dönemde Müslüman olan Müzeyne kabilesi, Kur'ân'ın çeşitli ayetlerinde kastedilen kişilerin onlardan bir grup olduğu, ilk dönem tefsir kaynaklarında açıkça görülmektedir.^[62] Bu ayetlerde onların bedevilikleri,^[63] nifak halleri ayrıca içlerinden bir grubun gerçek anlamda iman ettikleri ve infakta buldukları beyan edilmiştir.^[64] Hz. Peygamber'in yanında yer alan ve İslâm tarihi kaynaklarında "Kardeşler" olarak bahsedilen Mukarrinoğulları, sahâbiler arasında en fazla kardeş sayısı ile Hz. Peygamber'e arkadaşlık eden kişiler olmuşlardır. Tövbe süresinde inen ayetlerin onlar hakkında olduğu zikredilir. Farklı rivayetler olmakla beraber bunların yedi kardeş olduğu ve önemli görevlerde buldukları rivayet edilir. Bunlar; Abdullah, Abdurrahman, Akıl, Ma'kıl, Nu'mân, Süveyd ve Sinân'dır.^[65] Bunların hepsi sahâbî olup hicrette bulunmuş ve fazilet sahibi kişilerdir.^[66] Abdullah b. Mes'ûd onların bu faziletinden şöyle bahseder: "Şüphesiz ki nifakın evleri olduğu gibi imanın da evleri vardır. Mukarrinoğulları'nın evleri imanın evlerindedir."^[67]

Hz. Peygamber (sav) Hudeybi'ye yılı Mekke'ye gitmek üzere yola çıkmak istediğinde Medine çevresinde Müzeyne, Cüheyne, Eslem, Ğifâr ve Eşca^[68] kabilelerini kendisiyle beraber yola çıkmalarını istemiş, ancak Kureys'ten çekindikleri için Rasûlullah ile beraber olmaktan geri kalmış ve işlerini mazeret olarak göstermişlerdir. Hz. Peygamber (sav) Hudeybiye'den döndüğü zaman bunlar Müslümanlığını izhar etmiş ve kendileri hakkında

[60] Ali b. Abdullah b. Ahmed Nuruddin Ebû'l-Hasan es-Semhûdî (ö. 911/1506), *Vefâu'l-Vefâ bi-Ah-bârî-Dâri'l-Mustafa*, Beyrut, 4c., y.y., 1419, IV, s. 163.

[61] Bekr Muhammed b. Musa b. Osman el-Hâzîmî el-Hemedânî (ö. 584/1188), *Acâletü'l-Mübtedâ ve Fedâletü'l-Mümtehâ fi'n-Neseb*, I, s. 172.

[62] Ebû'l-Hasan Mükâtil b. Süleymân b. Beşîr el-Ezdî (ö. 150/767), *Tefsîru Mükâtil b. Süleymân*, thk. Abdullah Mahmûd Şehâte, Beyrut, 1423/2002, C. 2, s.191; Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensârî Şemsüddin el- Kurtubî (671/1273), *el-Câmi' li'l-Ahkâmi'l-Kur'ân*, thk. Ahmet el-Berdûnî, Kâhire, 20c, 2. bs. 1384/1964, VIII, s. 235.

[63] Hucurât, 49/14.

[64] Tövbe, 9/98-99,101.

[65] ez-Zebîdî, *Tâcü'l-Arûs min Cevâhirü'l-Kâmus*, XXXV, s. 547; Ebû Hayseme, *et-Târîhu'l-Kebîr*, I, s. 549; Ebû Ömer Yusuf b. Abdullah b. Muhammed b. Abdilber b. Âsım en-Nemerî (ö. 463/1071), *el-İnbâh Alâ Kabâilî'r-Ruvât*, thk. İbrahim el-Ebyârî, 1c., 1. bs., Beyrut, 1405/1985, s. 58.

[66] İbn Hazm, *Cemheretü Ensabi'l-Arab*, I, s. 123.

[67] Ebû Ömer Yusuf b. Abdullah b. Muhammed b. Abdilber b. Âsım en-Nemerî (ö. 463/1071), *el-İnbâh Alâ Kabâilî'r-Ruvât*, thk. İbrahim el-Ebyârî, 1c., 1. bs., Beyrut, 1405/1985, s. 58.

[68] Mükâtil b. Süleymân, *Tefsîru Mükâtil b. Süleymân*, II, s. 191; Kurtubî, *el-Câmi' li'l-Ahkâmi'l-Kur'ân*, VIII, s. 240.

bağışlanma dilemişlerdir. Bunun üzerine Fetih Suresindeki ayet^[69] nazil olmuştur.^[70] Hudeybiye Antlaşması'nda Hz. Ali ile Süheyl b. Amr arasında antlaşma metni yazılırken otuz kişilik bir genç topluluğu ellerinde kılıçlarıyla Müzeyneli Abdullah b. Muğaffel'inde içinde olduğu gruba saldırırlar. Akabinde bu saldırganlar yakalanıp Rasûlullah'a getirilir. Bunun üzerine Hz. Peygamber Müzeyne topluluğuna hitaben "Siz bugün yeryüzü ahali-sinin en hayırlılarınız" diye buyurur. Bu olay akabinde Fetih Suresi 24. ayeti nazil olur.^[71] Ancak Müzeyneliler İslâm'a girdikten sonra Ensar'da olduğu gibi onların da arasında münafıklar türemiştir.^[72]

HadislerdeHz. Peygamber Müzeyne için dua ettiği, onları kendine veli edindiği, Allah ve Rasûlünden başka velilerinin olmadığı beyan edilmiştir.^[73] Hadiste geçen "*Benim mevlâlarım*" buyruğu ile Peygamber (sav) onları kendine izafe etmektedir ki, "Benim yardımcılarımıdır" demektir. Mevlâ kelimesinin değişik anlamları olsa bile buradaki uygun anlamı budur. Şüphesiz ki bu, kabileler için çok açık bir fazilettir. Kasıt da onlardan iman edenlerdir.^[74] İnsanlar Medine'ye gelip Medine'nin nüfusu artınca Allah Rasûlu; "*Kavmi bize yeterli olan adama Allah rahmet eylesin.*" der. Bunun üzerine Müzeyne kabilesinden Sebi' b. Nasr el-Müzenî ayağa kalkıp "Burada Müzeyne'den olanlar ayağa kalksın." söyler. Bunun üzerine meclistekiler ayağa kalkar öyle ki çok azı yerde kalır. Ardından Allah Rasûlu üç kez peş peşe "*Allah Müzeyne'ye rahmet eylesin.*" buyurmuştur.^[75]

Hz. Peygamber, Müzeyne kabilesinin de içinde olduğu bazı kabileleri, kuvvet ve imkân bakımından kendilerinden daha üstün olan bazı kabile-

[69] "Bedevilerden geri bırakılanlar sana diyecekler ki: Mallarımız ve ailelerimiz bizi meşgul etti, Allah'tan bizim bağışlanmamızı dile. Onlar kalplerinde olmayı dilleriyle söylerler." Fetih, 48/11.

[70] Mükâtil b. Süleymân, *Tefsîru Mükâtil b. Süleymân*, IV, s. 70; Kurtubî, *el-Câmi' li'l-Ahkâmî'l-Kur'ân*, XVI, s. 348; Ahmed b. Muhammed b. İbrahîm es-Sa'lebî (ö. 427/1305), *el-Keşfu ve'l-Beyân an Tefsîri'l-Kur'ân*, thk. el-İmâm Ebî Muhammed b. Âşûr, 10c. 1. bs., Beyrut, 1422/2002, X, s. 319.

[71] Taberî, *Camiu'l-Beyân an Te'vilu'l-Kur'ân*, thk. Abdullah b. Abdullah Muhsin et-Turkî, 2. bs., 26c, XXI, s. 288. "O sizi onlara karşı muzaffer kıldıktan sonra, Mekke'nin göbeğinde onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çekendir. Allah, yaptıklarımızı görendir."

[72] Ebü'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Muhammed b. Hubeyb el-Basrî el-Mâverdî (ö. 450/1058), *en-Nüket ve'l-Uyün*, thk. el-Üseyd b. Abd'l-Maksûd, 6c., Beyrut, II, s. 396; Cemâlüddin Ebü'l-Ferrec Abdurrahman b. Ali b. Muhammed el-Cevzî (ö. 597/1201), *Zâdu'l-Mesîr fi İlmi-Tefsîr*, Abdurezzâk el-Mehdî, 1. bs., Beyrut., 1422/2002. II, s. 292.

[73] "Kureyşliler, Ensar, Cüheyne, Müzeyne, Esem, Gıfâr ve Eşca' benim mevlâlarımıdır. Onların da Allah'ın ve Rasûlünün dışında bir velileri yoktur." Buhârî, *Sâhîhu'l-Buhârî* "Zikru Esem ve Gıfâr ve Müzeyne ve Cüheyne ve Eşca", IV, s. 181.

[74] İbn Hacer, *Fethü'l-Bârî*, 13c., Beyrut, 1379, VI, s. 543.

[75] Ebü Hayseme, *et-Târîhu'l-Kebîr*, I, s. 65; İbn Hacer, *İsâbe*, III, s. 28.

lerle kıyaslamış ve onların daha hayırlı olduğunu belirtmiştir.^[76] Hadiste geçen Eslem, Gıfâr ve Müzeyne ve Cüheyne, bu kabileler Cahiliye döneminde kuvvet ve imkânları itibariyle Âmir b. Sa'sa'a oğulları, Temîmoğulları gibi diğer kabilelerden daha aşağıda idiler. Ancak İslâm gelince Müzeyne kabilesinin de içinde olduğu bu kabileler daha çabuk hareket ederek İslâm'a girdiler. Bundan dolayı da şeref onlara geçmiş oldu. Bu kabileler aynı zamanda İslâm'a girişte birbiriyle yarışma içinde olmuşlardır.^[77] Rasûlullah (sav) ile birlikte savaşmayıp geride kalan Müzeyneliler daha sonraki dönemlerde Rasûlullah ile birlikte bulunmuş ve onunla beraber gazvelere katılmışlardır. Bundan böyle Rasûlullah (sav) onları diğer Arap kabilelerinden üstün tutmuştur.^[78] Arap kabilelerinin önde gelenlerinden Âmiroğulları, Gatafanlılar ve Esed kabileleri Müzeyne, Cüheyne, Eslem ve Gıfâr gibi kabilelere karşı kibirleniyorlardı. İslâm dinini kabul etmeyişleri de bu kabilelerin kendilerinden önce İslâm'a girmiş olmalarıydı. "Şayet bu dine hayır olsaydı, koyun çobanları olan bu kabileler bizden önce iman etmezlerdi." diyorlardı. Bunun üzerine şu ayet nazil olmuştur:^[79] "İnkâr edenler iman edenler hakkında dediler ki: *"Bu iş bir hayır olsaydı, onlar bizi geçemezlerdi."*^[80] Koyun çobanları diye küçümsenmeye çalışılan bu kabileler meşhur kabilelerden önce İslâm'a girmekle Kur'ân'ın övgüsüne mazhar olmuşlardır.

4.1. Medine Savunmasında Müzeyne

Müzeyne kabilesinin Medine'ye yakın bir yerde yaşaması kabileyi siyasi anlamda önemli bir noktaya getirmiştir. Zira Medine'nin dışardan gelebilecek düşman saldırılarından korunması oldukça önemliydi. Bu sebepten olsa gerek kabile Müslüman olduğunda Hz. Peygamber başka kabilelere söylemediği şu sözü Müzeyne kabilesine söylemiştir: *"Siz bulunduğunuz yer-*

[76] Abdullah b. Ebî Bekr, Peygamber'in (sav) şöyle buyurduğunu nakleder: *"Cüheyne, Müzeyne, Eslem ve Gıfârlıların, Temîmoğullarından, Esedoğullarından, Abdullah b. Gatafânoğullarından ve Âmir b. Sa'sa'a oğullarından hayırlı olmalarına ne dersiniz? Bunun üzerine bir adam "(durum bu ise) ziyan ettiler, hüsrana uğradılar (demektir)." dedi. Bunun üzerine Allah Rasûlu şöyle cevap verdi: Evet, onlar Temîmoğullarından, Esedoğullarından, Abdullah b. Gatafân oğullarından, Âmir b. Sa'sa'a oğullarından hayırlıdır. Buhârî, Sâhihu'l-Buhârî, "Zikru Eslem ve Gıfâr ve Müzeyne ve Cüheyne ve Eşca", IV, s. 181-182.*

[77] Mevlânâ Şibli Nu'mânî (ö. 1332/1914), *Sîretü'n-Nebi*, çev. Yusuf Karaca, yay., İz Yayıncılık, 2003, s. 394.

[78] Şehâbeddîn Mahmüd b. Abdullah el-Âlûsî (ö. 1270/1853), *Ruhu'l-Meânî*, thk. Abdilbârî Atiyye, 16c., 1. bs., Beyrut, 1415/1994, XIII, s. 256.

[79] Sem'ânî, *Tefsîrü'l-Kur'ân*, V, s. 152.

[80] Ahkaf, 46/11.

de muhacirsiniz. Mallarınızın yanına dönün."^[81] Oysaki Hz. Peygamber Medine dışındaki kabilelerden İslâm'a giren fertlerin veya toplulukların kendi yerleşim yerlerini terk edip Medine'ye hicret etmeleri mecburiyetini koşmuş ve bu mecburiyeti Mekke'nin fethedilmesine müteakip hicrî sekizinci yılda kaldırmıştı.^[82] Ancak bu tarih öncesi zaman zaman bu mecburiyeti yumuşak tutmuştur. Müzeyne kabilesi bağlamında bunun sebepleri Muhammed Hamidullah tarafından şöyle açıklanmıştır:

"Böyle bir engel tamamen oluşma yolundaki İslâm camiasının iyilik ve hayırına matuftur. Mesela hicretin 5. yılında Rasûlullah (sav) Müzeynelilerin kendi topraklarında kalmalarına müsaade etti. Gerçekte bunlar Medine'nin 35km uzağındaki bir bölgede yaşıyorlardı ve bunlar yüzlerce muharib elemana sahipti. Bunların, üzerinde buldukları topraklarda bırakılması, İslâm devletinin ülkesinin hudutlarını genişletme maksadını taşıyordu. Bunların İslâm ülkesine hicret etmeleri birçok zor iktisâdi şart ve durumların dolmasına amil olacak (yani bunların yaşama çare ve vasıtalarının bulunması meselesini ortaya çıkaracaktı) ve terkedilmiş olan mümbit topraklar ve sular, yabancılar ve belki de İslâm düşmanları tarafından işgal edilmiş olacaktı. Bundan başka, Medine ile Müzeynelilerin ülkesi arasında oturan gayrimüslim kabileler varsa, bunlar her iki taraftan da İslâm arazisiyle çevrilmiş olacak ve bunları süratle İslamlaşmaya sevk eden dinî ve siyasî bir amil rolünü oynayacaktı."^[83]

Müzeyne kabilesinin yaşadığı yer stratejik bir yer olması nedeniyle, Hz. Peygamber (sav), Müzeyne kabilesinden Ebû Haydem el-Müzeni'yi Medine'ye yakın bir vadi üzerinde görevlendirip bu noktadan gelebilecek düşmanları engellemesini istemiştir. Hz. Peygamber'in vefatından sonra da bu görevi devam etmiştir.^[84] Cahiliye döneminde de bu görevi ifa ettiklerini Kâ'b b. Zühayr'ın şiirlerinden anlamak mümkündür. Kâ'b, kabilesi Müzeyne'den bahsederken İslam öncesinde onların Hicaz'ı düşmandan koruduklarını, haksızlığa karşı nasıl çıktıklarını ve onların cesaretlerinden bahsederek şöyle demiştir: Siz hakka karşı çıktığınızda, doğru yoldan ayrıldığınızda, doğru yola sizi döndürecek kılıçları ile sizinle savaşanlar onlardır. Geçmişte Hicaz'ın dağlarını ve ovalarını düşmandan alıkoyan onlardır. Mekke ve Medine'nin topraklarından babalarını uzaklaştıran on-

[81] İbn Sa'd, *Kitâbü't-Tabakâtü'l-Kubrâ*, I, s. 222.

[82] Muhammed Hamidullah, *İslam peygamberi*, I, s. 457.

[83] Muhammed Hamidullah, *İslam peygamberi*, II, s. 1038.

[84] Muhammed Süleyman et-Tayyib, *Mevsüatü'l-Kabâ'ili'l-Arabiyye*, I, s. 696.

lardır. Savaşta ve topluluk arasında aslan olan onlardır. Söz verdiklerinde sözünü yerine getiren de onlardır.^[85]

4.2. Seriyeye Ve Gazvelerde Müzeyne Kabilesi

Müzeyne'nin İslâmiyet'le ilişkisi, erken dönemde henüz hicretin ilk yıllarında başlamış olması, bu kabilenin giderek Medine toplumunun tabii bir parçası olmasını sağlamıştır. Müşriklere karşı yapılan mücadelede Rasûlullah'ın (sav) yanında yer almasını sağlamıştır. Bu dönem zarfında Müzeyne kabilesinin seriyeye ve gazvelerde aldıkları rol oldukça önem arz etmiştir. Zira Hz. Peygamber zor günlerini yaşıyordu. Arap kabilelerin birçoğu henüz Müslüman olmamış ve müşrik Arapların sürekli tacizlerine maruz kalıyordu. Bu bağlamda Seriyeye ve gazvelere eşlik eden Müzeynelilerin ifa ettikleri önemli görevler dikkat çekmiştir.

Hicretin 5. senesinde Müzeyne kabilesinden bazı kişiler Dümetü'l-Cendel seriyesinde Hâlid b. Velid ile beraber bulunduğunu^[86] aynı yılda Rasûlullah (sav) Müzeyne kabilesinden Bilâl b. Hâris el-Müzenî'yi Mâlik b. Kinâneoğullarına gönderdiğini ve Bilâl bir atı ganimet olarak getirdiğini görmekteyiz.^[87] Hicretin 6. senesinin Rebiülahir ayında, Muhammed b. Mesleme komutasında Zülkassa'ya, Beni Sa'lebe ve Uval üzerine gönderilen on kişilik seriyeye'de Müzeyne kabilesinden iki kişinin şehit olduğu^[88] ve aynı yıl içerisinde Hz. Peygamber (sav) Zeyd b. Hârise'yi Cemûm'a gönderdiği ve burada elde edilen ganimetten Müzeynelilere de pay verdiği görülmektedir.^[89] Hicretin 8. senesinde Hz. Peygamber Müzeyne kabilesinden Bilâl b. Hâris el-Müzenî'yi bir topluluk üzerine gönderdiği bu topluluğu dağıttıktan sonra hiçbir zarar görmeden geri döndüğü ve aynı yıl içerisinde Rasûlullah (sav) Müzeyne kabilesinden Abdullah b. Muğaffel'i seriyenin başı olarak Evtâs'a gönderdiği ve buradan ganimetlerle döndüğünü görmekteyiz.^[90] Hicretin 9. senesinde Medine'ye on mil uzaklıktaki Dümetü'l-Cendel'de bulunan Ükeydir b. Abdilmelik'e gönderilen askerî birlik içerisinde Müzeyne kabilesinden Bilâl b. Hâris el-Müzenî ve Abdullah b. Amr el-Müzenî'in isimleri geçmektedir. Bilâl b. Hâris, bu gazvede Ükeydir ve kardeşini

[85] Müfîd, *Kumeyhe, Şerhu Divân'ı Kâ'b b. Zühayr*, Cidde, 1989, s. 137.

[86] İbn Asâkîr, Ebû'l-Kasım Ali b. Hesen b. Hibetullâh (ö. 571/1175), *Tarîhu-Dimeşk*, thk. Amr b. Gerâme el-Amrevî, 1415/1994, X, s. 413.

[87] İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 120; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V, s. 50.

[88] Vâkîdî, *el-Megâzî*, II, s. 551; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, IV, s. 175-176.

[89] İbn Sa'd, *Kitâbü't-Tabakâtü'l-Kubrâ*, II, s. 86; Taberî, *Tarih*, II, s. 641; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, s. 192.

[90] İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 124.

esir alıp Hz. Peygamber'e getirmiştir. Abdullah b. Amr el-Müzenî, Müzeyne kabilesinden kırk kişinin Hâlid b. Velid ile birlikte bulunduğunu ve gazve sonrası elde edilen ganimetlerin aralarında paylaştırıldığını söyler.^[91] Hicretin 10. senesinin Ramazan ayında Hz. Ali komutasında Yemen'e gönderilen seriyye'de Müzeyne'den Abdullah b. Amr el-Müzenî de bulunur. Hz. Ali düşmanlarına galip geldikten sonra Müzeyne kabilesinden Abdullah b. Amr b. Avf el-Müzenî ile Rasûlullah'a bir mektup göndermiştir.^[92]

Müzeyne kabilesi gazvelerde de önemli görevler ifa ettikleri görülmektedir. Hicretten sonra 11. ayın başlarında meydana gelenve ilk gazve unvanına sahip olan Ebva Gazvesine kabileden bazı kişiler yer almıştır. Kesîr b. Abdullah el-Müzenî'in dedesi bu gazveye iştirak edenlerdendir.^[93] Kabileden Mâlik b. Nümeyle (Mâlik b. Sâbit) Bedir ve ardından Uhud Savaşı'na katılır ve bu savaşta şehid olur.^[94] Bedir ve Uhud Gazvelerine iştirak edenlerden biri de Âmir b. Ukeyr'dir. İbn Hişâm, Âmir b. Ukeyr'in Âsım b. Ukeyr olarak anıldığını rivayet eder.^[95] Bu kişilerin Bedir'e iştiraki, kabileden bazı kişilerin çok erken dönemde Hz. Peygamber'e iman edip onun yanında yer aldıklarını göstermektedir. Muhammed Hamidullah, Hz. Peygamber hicri 2. yılının Safer ayında Benû Gıfâr ve Benû Damre kabileleriyle anlaşma akdi-ki bunu akdedilen ilk uluslararası anlaşma olarak değerlendiriyor-yapmak üzere Medine'den ayrıldığında, yanında Ensarilerden kimsenin bulunmadığını ancak Müzeyne kabilesinden bir takım gönüllülerin buna iştirak ettiğini aktarır.^[96]

Müzeyne kabilesinden bazı kişiler Uhud Gazvesi'ne çağrılmadıkları halde, Hz. Peygamber'e ve Müslümanlara yardım etmek üzere savaş meydanına koşanlar olmuştur. Vehb b. Kâbus ve Hâris b. Ukbe bunlardandır. Vakidi onların Medine'yi boş bulduklarında Uhud'a nasıl hızlıca gittiklerini, Hz. Peygamberin "şu müşrik topluluğu kim defeder?" sözünden sonra onların nasıl kahramanca ortaya atıldıklarını ve nasıl şehid olduklarını uzun uzadıya anlatır. Hz. Ömer Vehb ile ilgili şunları söylerdi: "Müzenî'nin öldüğü gibi ölmeyi çok arzuluyorum." Sa'd b. Ebi Vakkâs ise onunla ilgili olarak şunları söyler: "Ben de Vehb'i yalnız bırakmamak için onun yanına varmıştım. Müşriklerle çok şiddetli bir çarpışma yaşanmıştı. Allah biliyor ki, ben de onun şehadeti arzu-

[91] Vâkdi, *el-Megâzi*, III, s. 1029.

[92] Vâkdi, *el-Megâzi*, III, s. 1081-1082.

[93] Ebû Zur'a, *Tarih*, I, s. 163.

[94] İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, I, s. 691; İbn Sa'd, *Kitâbü't-Tabakâtü'l-Kubrâ*, III, s. 358.

[95] İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, I, s. 694; İbn Sa'd, *Kitâbü't-Tabakâtü'l-Kubrâ*, III, s. 412.

[96] Muhammed Hamidullah, *İslam peygamberi*, I, s. 438.

ladığı gibi bir şehadeti arzuluyordum. Ne var ki, ecelim henüz tamamlanmamıştı. Savaş bitince Allah Rasûlu, Vehb'in parçalanmış vücudunu görünce, "Ben senden razıyım, Allah da senden razı olsun!" demiştir.^[97]

Müzeyne kabilesinden Abdullah b. Amr el-Müzenî Uhud Gazvesi dönüşü sırasında müşrikler hakkında Hz. Peygamber'e getirdiği istihbari haberle önemli görev ifa etmiştir. Henüz Uhud'un yaraları sarılmamış, Müslümanlar yorgun bitkin hâlde iken Abdullah b. Amr Medine'ye gelir ve Rasûlullah'a (sav) şunları söyler: "Kureyş'i konaklama yerinde gördüğümde "onların içine mutlaka sızmalıyım ve haberlerini dinlemeliyim" dedim. Sonra içlerine girdim ve oturdum. Ebû Süfyân ve arkadaşları şöyle diyorlardı: "Müslümanların gücü kırılmış ve kuvvetleri yok olmuşken Müslümanlara bir şey yapmadan dönüyoruz. Geri dönüp kalanların kökünü kazımalıyız." Abdullah b. Amr el-Müzenî bu haberi Hz. Peygamber'e getirir. Bunun üzerine Hz. Peygamber, Ebû Bekir ve Ömer'i çağırıp istişarelerde bulunmuş ve ardından henüz yaralar kurumadan düşmanı takibe koyulmuşlardır.^[98]

Hendek Gazvesinde Hz. Peygamber'le birlikte bulunup Müslümanlara destek verenler arasında Müzeynelileri görmek mümkündür. Kurre b. İyas,^[99] Nu'mân b. Amr b. Mukarrin, Nu'mân'ın kardeşleri Süveyd, Ma'kûl ve Ukayl onlardan bazılarıdır. Bu gazve Nu'mân'ın katıldığı ilk gazveydi.^[100] İbn Sa'd Hendek Gazvesi'ndeki kaya meselesini anlatırken Nu'mân b. Mukarrin'in de olduğu grubu Müzeyneli Amr b. Avf'ın dilinden anlatmıştır.^[101]

Müzeyne kabilesinden bazı kişilerin Hayber gazvesinde de yer aldıklarını İbn Hişâm'ın Hayber ganimet mallarının kabileler arasındaki paylaşımıyla alakalı rivayetinden anlıyoruz. Zira bu rivayette beşinci payın Avf b. Hazrecoğulları, Müzeyne ve onların ortaklarına dağıtıldığını söyler.^[102] Ayrıca Buhârî'de geçen rivayette^[103] Müzeyne kabilesinin önemli şahsiyet-

[97] Vâkîdî, *el-Megâzî*, I, s. 274-277; İbn Sa'd, *Kitâbü't-Tabakâtü'l-Kubrâ*, IV, s. 186.

[98] Vâkîdî, *el-Megâzî*, I, s. 326.

[99] İbn Sa'd, *Kitâbü't-Tabakâtü'l-Kubrâ*, C. 4, s. 62.

[100] Vâkîdî, *el-Megâzî*, IV, s. 96; Cemâlüddin Ebû'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. Muhammed el-Cevzî (ö. 597/1201), *el-Müntazam fi Tarihi'l-Ümem ve'l-Mülük*, thk. Muhammed Abdülkadir Ata, Mustafa Abdülkadir Ata, 19c., 1. bs., Beyrut, 1412/1991, IV, s. 209.

[101] İbn Sa'd, *Kitâbü't-Tabakâtü'l-Kubrâ*, IV, s. 62.

[102] İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, II, s. 350-351.

[103] "Biz Hayber sarayını muhasara altına almıştık. Adamın biri içinde iç yağının olduğu bir torbayı bana doğru attı. Onu almak için yerimden sıçradım. Yağa yönelmiş ve onu almak üzere iken Rasûlullah'ı (sav) gördüm ve ondan hayâ ettim" Buhârî, *Sâhîhu'l-Buhârî*, "Gazvetu Hayber" V, s. 135.

lerinden biri olan Abdullah b. Mugaffel'in^[104] Hayber Gazvesi'ne katıldığını göstermektedir.

Bu gazveye iştirakleri engellenen bazı Müzeynelilerin olduğu rivayet edilir.^[105] Zira onlar Hudeybiye Gazvesi'ne iştirak etmeyip Peygamber'in ve müminlerin ailelerine bir daha dönmeyeceklerini sanmışlardı.^[106] Bu kişiler kalplerine henüz iman tam olarak yerleşmemiş olan bedevilerdi. Hz. Peygamber, hicretin 6. yılında Hudeybiye'den döndükten sonra ertesi yılın başlarında Hudeybiye'ye iştirak edenlerle birlikte Hayber seferine çıkıp ganimetlerle döndüklerinde Müzeyne, Cüheyne ve Bekr kabilelerinden bazı kişilerin ganimetten pay almaya çalışırlar ancak onlara pay verilmmez.^[107]

Hz. Peygamber Mekke'nin fethi için asker toplamak üzere Müzeyne'ye Bilâl b. Hâris ve Abdullah b. Amr el-Müzenî'yi gönderir. Bunun üzerine Hâlid b. Velid'in kumanda ettiği birliğe, Müzeyne kabilesinden bin kişilik bir grupla, bunların yüzü atlı ve yüzü de zırhlı olmak üzere üç sancakla katılırlar. Sancaktarları Nu'mân b. Mukarrin, Bilâl b. Hâris ve Huzâ'î b. Abdunühm'dir.^[108] Hz. Abbas Mekke'nin fethi öncesi Hz. Peygamber'in Ebû Süfyân ile ilgili kendisine verdiği talimatı anlatırken Müzeyne kabilesinden de şöyle bahseder: "*Rasûlullah'ın bana emrettiği vadinin dar yerine geldiğimizde Ebû Süfyân'ı orada beklettim. Her kabile sancaktarları ile birlikte buradan tekbirlerle geçti. Ebû Süfyân her kabileyi sorduğu gibi Müzeyne kabilesi için de "Ya Abbas! Bunlar kim?" diye sordu. Onların Müzeyneliler olduğunu söylediğimde "Ey Eba Fadl! Benimle Müzeyne arsında alıp veremediğim bir şey yok" dedi.*^[109] Heysemî'nin rivayetinde ise: "*Benimle Müzeyne arasında bir savaş ne İslâm öncesi ne de İslâm sonrası yaşandı,*"^[110] diyerek şaşkınlığını ifade etmiştir.

Vâkıdî'nin rivayetinde bu bilgiye ek olarak şu sözler de vardır: Ne diye dağların tepelerinden ayaklarını vurarak ve silahlarını şakırdatarak bana geldiler.^[111] Müzeyne'nin kalabalığı ve bu geçiş sırasındaki hareketleri Ebû

[104] Abdullah b. Mugaffel, Müslüman olduğunda Nebi (sav) onu Ezd kabilesinden bir kadınla evlendirmiştir. Bkz. Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, XI, s. 334. Bkz. İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Gâbe*, III, s. 395.

[105] "*Siz ganimetleri almak üzere gittiğinizde seferden geri kalanlar: Bırakın, bizde arkanıza düşelim, diyeceklerdir. Deki: "Siz asla bizim peşimize düşmeyeceksiniz!" Fetih, 48/15.*

[106] Bkz. *Fetih*, 48/12.

[107] Vâkıdî, *el-Megâzi*, II, s. 620.

[108] Vâkıdî, *el-Megâzi*, II, s. 799.

[109] İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyy*, II, s. 404; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, s. 332.

[110] Ebû'l-Hasan Nuruddin Ali b. Ebi Bekîr b. Süleyman el-Haysemî (ö. 807/1405), *Mecmeü'z-Zevâid ve Menbeu-Fevâid*, thk. Husâmüddin el-Küdsî, 10c., Kâhire, 1414/1994, VI, s. 175.

[111] Vâkıdî, *el-Megâzi*, II, s. 820.

Süfyân'ı ürkütmüş ve "Bunların bu şekilde dağların tepelerinden ayaklarını vurarak gelmelerine sebep neydi ki?" demekten kendini alamamıştır. Herhalde bedevi kimlikleri ile tanınan bu kabile mensuplarının Mekke gibi Araplar için ticarî ve dinî açıdan çok önemli ve çok değerli şehri fethe getirmeye gelmeleri, Mekke'nin bu mağrur yöneticisine garip ve kendisini küçük düşürücü bir durum olarak gelmiş olmalıdır. Ayrıca bu ifadede Müzeyne ve Kureyş arasında bir üstünlük kıyaslamasının olduğunu da söylemek yanlış olmayacaktır. Bu fethi iştirak eden Müslümanların toplam sayısı 10.000 kişidir. Müzeynelilerden 1000 kişi^[112] toplam sayı içerisindeki orana göre oldukça yüksek gözükmektedir. Bu da gösteriyor ki kabile büyük bir muharip güce sahipti. Müzeyne kabilesinden şair Buceyr b. Züheyr o büyük fethi kavmi ile beraber şahid olmuş ve kavmi Müzeyne'nin düşmana nasıl saldırdığını, onlara nasıl galip geldiklerini gururlu bir şekilde şiirlerinde dile getirmiştir.^[113] Müzeyne bu fetihle "Ya Haram" parolasıyla iştirak eder ancak Hz. Peygamber (sav) onlara "Ya Helal" demelerini emreder.^[114] Müzeyne kabilesinin Mekke'nin fethinde oldukça aktif rol aldığı anlaşılmaktadır.

Huneyn Gazvesine Müzeyne kabilesi 1000 kişilik bir grupla ve üç sancakla katılırlar. Sancaktarları Mekke'nin fethinde bulunan sancaktarlarıdır. Bunlar Bilâl b. Hâris, Nu'mân b. Mukarrin ve Abdullah b. Amr b. Avf el-Müzenî'dir.^[115] İbn Hişâm, Müzeyneli Buceyr b. Züheyr'in Huneyn günü kabilesiyle birlikte bu gazveye iştirak ettiğini ve o gün yaşananları şiirinde anlattığını zikreder.^[116] Tâif kuşatmasına Müzeyne kabilesinden bazı kişilerin katıldığını Müzeyneli Buceyr b. Ebî Sülmâ'nın Huneyn ve Tâif için söylediği şiirden anlamak mümkündür.^[117]

Tebük Gazvesi'ne çıkacak orduya katılmak isteyip de fakir olduklarından dolayı binek bulamayan bazı Müzeynelilerin adları geçmektedir. "Binek vermen için sana geldiklerinde, size binek bulamıyorum." dediğin zaman, sarf edecek bir şey bulamadıkları için üzüntüden gözyaşı dökerek geri dönenlere de sorumluluk yoktur"^[118] ayeti Abdullah b. Muğaffel el-Müzenî ile Amr b. Avf el-Müzenî ya da Mukarrinoğulları hakkında nazil olduğu rivayet edilmiş-

[112] İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, II, s. 421; Taberî, *Tarih*, III, s. 64.

[113] İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, II, s. 425.

[114] Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 8c., II, s. 91.

[115] Vâkıdî, *el-Megâzi*, III, s. 896.

[116] İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, II, s. 459.

[117] İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, II, s. 487.

[118] *Tevbe*, 9/92.

tir. Hz. Peygamber onlara yiyecek temin ettikten sonra onunla beraber gazveye çıkmışlardır.^[119] Bu gazveye Müzeyneli Abdullâh Zü'l-Bicâdeyn de katılmıştır. Tebük'e yetiştikten birkaç gün sonra orada vefat etmiştir.^[120] Zü'l-Bicâdeyn vefat ettiğiinde Rasûlullah (sav), Ebu Bekir ve Ömer onun defin işlemlerini yerine getirmişlerdir. Hz. Peygamber defin esnasında "Ey Allah'ım ben ondan razı oldum. Sen de ondan razı ol" Abdullâh b. Mes'ûd: "Keşke kazılmış yerin sahibi ben olsaydım!" demiştir.^[121]

5. Raşid Halifeler Döneminde Müzeyne

Müzeyne Kabilesinin Raşid Halifeler döneminde aldıkları görevler ve elde ettikleri başarılar, İslam toplumunun inşa dönemine denk gelmesi açısından oldukça önemli. Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer döneminin en önemli olayları arasında zikredilen irtidat olayları ve Sasanilere karşı yapılan savaşlarda Müzeyneli komutanların başarıları dikkat çekmiştir.

5.1 İrtidat Olaylarında Müzeyne Kabilesi

Hz. Peygamber (sav) henüz hayattayken Arap Yarımadası'nda peygamberlik iddiasında bulunan kimseler ortaya çıkmış ve Hz. Ebû Bekir'in hali felîğinin ilk günlerinde giderek artmıştır. Bununla beraber zekât vermek istemeyen kabileler zuhur etmiştir.^[122] Ridde hadiseleri olarak adlandırılan bu dönem İslâm tarihinde önemli bir yer tutmuştur. İslâm üzere sebat gösterip mürtetlere karşı malları ve canlarıyla savaşan kabileler ön plana çıkmıştır. Bu kabilelerden biri de Müzeyne kabilesidir. İbn Hubeys irtidat eden kabileleri teker teker saydıktan sonra şunları söyler: İki mescit arasında olanlar İslâm'dan kopmamışlardır. Bunlar Müzeyne, Eslem, Gıfâr, Cüheyne, Kâ'b ve Sakîf kabileleridir.^[123] Medine'ye yakın bir yerde oturması sebebiyle, Hz. Peygamber'le olan ilişkilerini sağlamlaştırmış ve Hz. Ebû Bekir döneminde de bu ilişkilerini devam ettirmiştir. Müzeyne'nin Mekke ve Medine ile birçok noktada ortak çıkarları oluşmuş ve bu çıkarlar var olan otoriteye bağlılığını sağlamıştır. Zekât ve ridde hadiselerinde Hz. Ebû Be-

[119] Vâkıdî, *el-Megâzi*, III, s. 993-994; el-Burrî, *el-Cevheretu fî Nesebi'n-Nebî ve Eshâbihi'l-Aşere*, I, s. 263.

[120] Vâkıdî, *el-Megâzi*, III, s. 1013-1014; Şemsüddîn Ebû Abdullâh Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kâymâz ez-Zehabî (ö. 748/1347), *Târîhu'l-İslâm ve Vefâyâtü'l-Meşâhir ve'l-E'lâm*, thk. Ömer Abdusselâm et-Tedmirî, 52c., 2. bs., Beyrut, 1993, II, s. 661.

[121] Vâkıdî, *el-Megâzi*, III, s. 1014; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, II, s. 527.

[122] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, Çev. Mustafa Fayda, Siyer Yayınları, İstanbul, 2013, s. 111.

[123] Ebû'l-Kâsım Abdurrahman b. Muhammed b. Hubeys (ö. 584/1188), *Kitabü'l-Gazavât*, thk. ve nşr. Ahmed Ganîm, 1. bs., Dârü'l-Ulum, Kâhire, 1983, s. 25.

kir'in en büyük destekçilerinden olmuş, Hz. Peygamber (sav) dönemindeki duruşlarını aynen devam ettirmişlerdir.

Allah Rasûlu henüz hayatta iken Müzeyne kabilesinden Nâşire el-Müzenî, nübüvvet iddiasında bulunan Secâh bt. Hâris et-Temîmiyye'ye karşı savaşmıştır.^[124] Ayrıca Hz. Peygamber Abbâd b. Bişr'i Müzeyne ve Süleymoğulları'nın sadakalarını almakla görevlendirmiştir.^[125] Zekâtları vermede gevşek davranmamış ve dolayısıyla Hz. Peygamber'in övgüsüne mazhar olmuştur. Bir gün Allah Rasûlu'nün yanında Temîmoğulları'nın bahsedilir. Adamın biri ayağa kalkıp şöyle söyler: "Temîmoğullarından şu kabile şu işte (zekâtı, bir başka rivayette daveti kastederek) ağır davrandı." Bu esnada Hz. Peygamber sağında ve solunda oturan Müzeyne'yi kastederek "Onlar ağır davranmadılar."^[126] Rasûlullah'ın (sav) vefatından sonra bu kabileler zekâtlarını Kâ'b b. Mâlik ile Ebû Bekir'e gönderdiler. Ebû Bekir bu zekâtları mürtetlere karşı savaşta kullanmıştır.^[127]

Hz. Ebû Bekir, mürtetlere karşı savaşmaları için Medine etrafındaki kabilelere elçiler göndererek acele etmelerini istemiştir. Bu kabilelerden biri de Müzeyne kabilesiydi. Bunun üzerine çeşitli kabilelerden insanlar Medine'ye gelmeye başlamış öyle ki Medine onlarla dolup taşmıştır.^[128] Hz. Ebû Bekir sağına, soluna ve arkasına Müzeyneli kardeşlerden Nu'mân b. Mukarrin, Abdullah b. Mukarrin ve Süveyd b. Mukarrin'i alarak mürtetlere karşı koymak için yola çıkmış henüz fecir vakti gelmeden Zü'l-Kasse'deki mürtetleri, Abs ve Zübyânoğullarını bozguna uğrattıktan sonra zayıt vermeden Medine'ye geri dönmüştür.^[129] Ayrıca mürtetlere karşı savaşması için bir sancakla Müzeyneli Süveydb. Mukarrin'i Yemen Tihâme'sine göndermiştir.^[130]

5.2. Farslara Karşı Mücadelede Müzeyne Kabilesi

Müzeyne kabilesi, Hz. Ömer dönemindeki fetihlerde de özellikle de doğudaki fetihlerde oldukça önemli roller üstlenmiştir. Mukarrin kardeşler

[124] İbn Hacer, *İsâbe*, VI, s. 385.

[125] Ali Muhammed es-Sellâbî, *el-İnşirâh ve Rafü'd-Dayyik fî Sireti Ebî Bekîr*, Kahire, 1423/2002, s. 276.

[126] Ebû Abdullah, Ahmed b. Muhammed b. Hanbel b. Hilâl b. Esed eş-Şeybânî, (ö. 241/855), *Müsned*, thk. Şuayb Arnût, Adil Murşid, 1. bs., 1421/2001, C. 29, s. 74; Ebû Hayseme, *et-Târîhu'l-Kebîr*, II, s. 733.

[127] İbn Hubeş, *Kitabü'l-Gazavât*, s. 34.

[128] İbn Hubeş, *Kitabü'l-Gazavâ*, s. 39

[129] İbn Asâkir, *Târîhu-Dimeşk*, XXV, s. 160; İbn Hacer, *İsâbe*, IV, s. 209.

[130] Taberî, *Târîh*, III, s. 248.

olarak bilinen bazı Müzeyneli sahabîler bu fetihlerde komutan düzeyinde yer almışlardır.

Kabilenin önemli simalarından Nu'mân b. Mukarrin, Kâdisiyye Savaşı öncesinde III. Yazdigird'e gönderilen heyete başkanlık yapmış ve hitabetiyle ön plana çıkmıştır. Uzun bir konuşmadan sonra onu İslam'a davet etmiş ardından İslam'ı kabul etmediği takdirde cizye yâda savaş arasında muhayyer bırakmıştır. Ancak Yazdigird hiddetlenmiş Müslümanları zavalı ve akılsızlıkla itham ederek tehditler savurmuştur. Çıkan savaşta başkomutanları Rüstem öldürülmüş ve İran'ın meşhur sancağı Drefş-i-Kâviyanî ve saray hazineleri Müslümanların eline geçmiştir.^[131] Hiç şüphesiz bu zaferin elde edilmesinde başta Nu'mân b. Mukarrin olmak üzere Müzeyne kabilesinin önemli katkıları olmuştur.

Hicretin 16. yılında gerçekleşen Medâin'in fethinde, Sa'd b. Ebî Vakkâs Medâinlilerden ele geçirilen ganimetleri korumakla Müzeyne'den Amr b. Amr b. Mukarrin'i görevlendirmiştir. Ayrıca Sa'd, fethedilen yerlerin haracını toplamak üzere Mukarrin'in iki oğlu Nu'mân ile Süveyd'i memur tayin etmiştir. Nu'mân, Dicle Nehri'nin suladığı bölgenin, Süveyd ise Fırat Nehri'nin suladığı bölgenin haracını toplamış bir süre sonra ikisi de istifa edince Hz. Ömer onların yerine Müzeyneli Câbir b. Amr ve Huzeyfe b. Esîd'i görevlendirmiştir.^[132] Nu'mân'nın istifa gerekçesi ile alakalı olarak Taberî'nin rivayetine göre Sa'd b. Vakkâs, Nu'mân'ı Kesker'e vali olarak görevlendirir. Bunun üzerine Nu'mân cihadı sevdiğini ve cihad etmek istediğini ancak Sa'd'ın kendisini haraç toplamakla görevlendirdiğini Hz. Ömer'e bildirir. Ardından Hz. Ömer Nu'mân'ın kendisine söylediklerini Sa'd'a iletikten sonra ona şunları söyler: "Nu'mân'ı en önemli cephelerden Nihâvend'e gönder" der.^[133]

Hicretin 17. yılında Farslara karşı gerçekleşen Râmahürmüz ve Tüster'in fetihlerinde Müzeyne'den Nu'mân b. Mukarrin, kardeşi Süveyd ve kabileden bazı kişiler bulunmuştur. Yazdigird Farslardan ve Ahvâz ehlinde büyük bir ordu oluşturduğu haberi Hz. Ömer'e ulaşınca Sa'd'a yazdığı mektupta, Ahvâz üzerine Müzeyneli Nu'mân b. Mukarrin ile kalabalık bir ordu göndermesini ve elini çabuk tutmasını istemiştir.^[134] Nu'mân ordusuyla Râmahürmüz'de bulunan Hürmüzân'a doğru yürümüş ve şiddetli bir savaştan sonra Râmahürmüz'ü ele geçirmiştir. Bunun üzerine Hürmüzân da

[131] Hayatî Ülkü, *İslâm Tarihi*, Hikmet Neşriyat, İstanbul, I, s. 404-407.

[132] Taberî, *Tarih*, IV, s. 123-139; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, s. 472-475.

[133] Taberî, *Tarih*, IV, s. 114.

[134] İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, s. 499.

Râmahürmüz'ü bırakıp Tüster'e kaçmıştır. Haberi alan Nu'mân onu Tüster'de kendisine yardım etmek amacıyla gelen Kûfe ve Basralılarla birlikte kuşatma altına alınmış bir süre sonra Tüster fethedilmiştir.^[135] Hicretin 17. yılında gerçekleşen Sûs'un fethinde de Müzeynelileri görmek mümkündür. Zira Nu'mân b. Mukarrin Küfelilerin başında Ebû Sebre ile birlikte Sûsluları muhasara altına almıştır.^[136]

Hicretin 21. yılda meydana gelen ve savaşın önemine binaen "fethül futûh" (fetihler fethi) olarak anılan Nihâvend savaşı, Müzeyne kabilesinden bazı kişilerin komutan düzeyinde rol aldığı önemli bir savaştır.^[137] Bu savaşla birlikte İran kapılarını İslam'a açmış ve Irak topraklarında Müslümanların hâkimiyeti sağlanmıştır. Bu savaşta kabilenin aldığı önemli rolü, Hz. Ömer'in Müzeyneli Nu'mân b. Mukarrin hakkında söylediği sözlerden anlamak mümkündür.

Hz. Ömer, Medine halkını toplayıp Sa'd b. Ebi Vakkas'ın Nihavende yardım talebine bizzat kendisinin icabet etmek istediğini belirtir. Ancak istişare sonucu onun gitmesi Medine'de güvenlik boşluğu oluşturur düşüncesiyle kalması sağlanır. Bunun üzerine "Bana görevlendireceğim bir adamı gösterin de Nihâvend'e göndereyim. Bu adam Irak sınırlarında kumandan olsun." Onun bu sözüne şu karşılık verilir. "Sen kendi ordunu daha iyi bilirsin." Bunun üzerine Hz. Ömer: "Yarın ben onların arasında bu işe en ehil birini tayin edeceğim deyip Nu'mân b. Mukarrin el-Müzenîyi seçer. Sahabîler buna çok sevinir ve şunu söylerler: "Evet, işte o en iyisi ve işin en ehli olanıdır."^[138] Belâzürî rivayetinde ise Hz. Ömer'in mescide girdiğini; o sırada Nu'mân'ı gördüğünü; ona: "seni yakında vali tayin edeceğim" dediğini ve bunun üzerine Nu'mân'ın ona: "eğer vergi amilliği ise olmaz; fakat savaşmak için gidersem olur" diye karşılık verdiğini aktarır.^[139] Hz. Ömer Nu'mân'ı Kûfeli'lerin üçte biriyle birlikte Nihâvend'e gönderir. Gönderdiği birliğin içinde Huzeyfe b. Yemân, Abdullah b. Ömer b. Hattab, Cerîr b. Abdullah el-Becelî, Muğire b. Şu'be, Amr b. Ma'dikerib ez-Zebîdî, Tuleyhâ b. Huveylid el-Esedî ve Kays b. Mekşûh el-Murâdî gibi seçkin sahabîler bulunuyordu.^[140] Nu'mân, elinde Allah Rasûlu'nün sancağıyla el-Firüzân kumandasındaki yüz elli bin İranlı savaşıya karşı yanındaki otuz bin

[135] Taberî, *Tarih*, IV, s. 83-84; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, s. 500-501.

[136] Taberî, *Tarih*, IV, s. 90-93; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, s. 503.

[137] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, s. 347

[138] İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, III, s. 14.

[139] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, s. 345.

[140] Taberî, *Tarih*, IV, s. 115.

savaşçıyla karşı karşıya gelir. Ordusunun öncü grubunun başına kardeşi Nu'aym b. Mukarrin'i sağ ve sol kanatlarında Huzeyfe b. Yeman'ı ve diğer kardeşi Süveyd b. Mukarrin'i görevlendirir. Burada orduya hitaben sancağı üç defa sallayacağını üçüncüsünde hiç kimsenin yüzünü birbirine dönmekten saldırıya geçmesini ister. Üçüncü sallayıpta ordu saldırıya geçer ve ilk şehid düşen kişi kendisi olur. Bunun üzerine sancağı Huzeyfe alır.^[141] Fetihden sonra Nu'mân'ın şehadet haberini, Sâib b. Akra Hz. Ömer'e getirir ve ona "Allah sana fetihlerin en büyüğünü nasip etti ve Nu'mân şehid oldu." der. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Biz Allah'a aidiz ve tekrar ona dönücüleriz." ayetini okuyup bitkin düşünceye kadar hıçkırma hıçkırma ağlar.^[142] İbn Kesir, Hz. Ömer döneminde İsfahan'ın fethinin de Nu'mân b. Mukarrin eliyle gerçekleştiğini söylemektedir.^[143]

Hicri 24. yılda meydana gelen ve Nihâvend Savaşı'na denk bir savaş olarak kabul edilen Hemedân Savaşı,^[144] Müzeyneli kardeşlerin yer aldığı bir başka önemli savaştır. Nihâvend Savaşı'nda olduğu gibi bu savaşta da kabile üyeleri komutan düzeyinde yer almışlardır. Nihâvend de hezimete uğrayan Sâsâniler, Hemedân'a kaçmış ve bunun üzerine Hz. Ömer Müzeyneli Mukarrin kardeşlerden Nu'aym b. Mukarrin'i komutan olarak Hemedân'a yürütmesini emretmiştir. Nu'aym, Deylemlerin Rey ve Azerbaycan halkından oluşturduğu büyük bir orduya karşı 12.000 kişilik bir kuvvetle Vâc Rüz'a'ya ulaşır. Hz. Ömer, Nu'aym'e bir mektup yazar ve öncü birlik olarak kardeşi Süveyd b. Mukarrin'i göndermesini ister. Nu'aym, Sâsânilere karşı şiddetli bir çatışmaya girer. Sonunda Hemedân fethedilir ve İranlılar büyük bir hezimete uğrar. Bu savaş Nihâvend Savaşına denk bir savaş olarak tarihe geçer.^[145]

Müzeyne kabilesinden Mukarrin kardeşlerin Rey, Kûmes, Taberistan ve Cürcan'ın fethinde de önemli görevler ifa ettiklerini görmekteyiz. Nu'aym b. Mukarrin Hemedân'ı fethettikten sonra Hz. Ömer ona Rey şehri üzerine yürütmesini ve orayı fethettikten sonra orada kalmasını söyler. Nu'aym, kardeşinin oğlu el-Münzir b. Amr'ı bir süvari grubun başında Rey şehrine sokar. Kendisi de diğer taraftan düşman askerleriyle çatışır ve onları şehirden uzak tutup meşgul etmeye çalışır. Ardından Rey fethedilir. Hz.

[141] İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, III, s. 14-16.

[142] Taberî, *Tarih*, IV, s. 116; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, III, s. 18; İbn Kesir, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, VII, s. 135.

[143] İbn Kesir, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, VII, s. 135.

[144] Belâzürî, *Fütûhu'l-Bıldân*, s. 352.

[145] Taberî, *Tarih*, IV, s. 148; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, III, s. 27-28.

Ömer, Rey'in fethinden sonra Nu'aym b. Mukarrin'e bir mektup yazar ve ona kardeşi Süveyd b. Mukarrin'i Kûmes üzerine yürümesini ister. Süveyd b. Mukarrin, Kûmes yakınlarına geldiğinde ona karşı kimse mukavemet gösteremeyince şehri rahatlıkla teslim alır ve ordugâhını burada kurar. Kûmes'dan kaçanlar Taberîstan'a sığınır. Ardından buranın ahalisi cizye karşılığında Süveyd ile sulh yapmak zorunda kalır. Bunun ardından Süveyd, Cürcan üzerine yürür; buraya yakın bir yerde karargâh kurar. Daha sonra Cürcan hükümdarıyla cizye ödemeleri şartıyla anlaşma yapar. Böylece Süveyd şehre girer ordugâhını kurar ve haracı toplar.^[146] Bu fetihlerde Müzeyne kabilesinden Nu'aym b. Mukarrin, el-Münzir b. Amr ve Süveyd b. Mukarrin'in komutan düzeyinde büyük başarıları olmuştur. Hiç şüphesiz Farslara karşı yapılan bu fetihler oldukça önemliydi. Zira bu fetihlerden sonra Farslar güçlerini kaybetmiş ve İslâm ile tanışmışlardır.

Ayrıca Müzeyne kabilesinden Bilâl b. Hâris, hicri 27'de Abdullah b. Sa'd b. Ebî Serh ile birlikte İfrîkiyye Gazvesi'nde bulunmuştur.^[147] Bu gazveye katılan Müzeynelilerin sayısının 800 olduğu ve Müzeynelilerin sancağını Bilâl b. Hâris taşıdığı rivayet edilmiştir.^[148]

Sonuç

Hız. Peygamber (sav)'in, Medine çevresinde yaşayan göçebe kabilelere yönelik izlediği siyaset, onların yerleşik hayata geçmelerini sağlamıştır. Bu kabileler arasında Müzeyne kabilesi de bulunmaktadır. Müzeyne kabilesi yerleşik hayata geçtikten sonra kabilenin sosyal hayatında ciddi değişiklikler meydana gelmiştir. Müzeynenin Medine'ye yakın yerde oturmuş olması, Hız. Peygamber'le çabuk ilişki kurmasını sağlamıştır. Bunun neticesinde ilk seriyeye ve gazvelerde Hız. Peygamber ile beraber olmuştur. Ardından Hız. Ebu Bekir dönemindeki irtidat olaylarına karşı koymuş ve Hız. Ömer döneminde farslara karşı yapılan savaşlarda komutan düzeyinde yer almıştır. Bununla birlikte kabileye mensup bazı kişiler kendilerini ilme ve Hız. Peygamberin hadislerini öğrenmeye adanmıştır.

[146] Taberî, *Tarih*, IV, s. 150-154; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, III, s. 29-30.

[147] Ebû Saîd Abdurrahman b. Ahmed b. Yûnus (ö. 347/958), *Târîhu İbn Yûnus el-Misrî*, Beyrut, 1. bs., 1421/2001, 2c., I, s. 74.

[148] Muhammed b. Ahmed b. Temîm, Ebû'l-Arab (ö. 333/945), *Tabakâtü Ülemâ Efrîkâ, Tabakâtü Ülemâ Tunus*, Beyrut, Lübnân, s. 14.

EKLER

TABLO-1^[149]

ÇEŞİTLİ GÖREVLERDE BULUNMUŞ MÜZEYNELİ SAHABİLER

Adı	Bulunduğu Görev
Nu'mân b. Mukarrin el-Müzenî	Nihâvend de komutan idi.
Bişr b. İsm'e el-Müzenî	Sıffin Savaşında Hz. Ali ile beraber oldu.
Bişr b. el-Muhtefiz el-Müzenî	Hz. Ömer Süveys'de görevlendirdi.
Bilâl b. Hâris el-Müzenî	Mekke'nin fethinde Müzeyne'nin sancaktarlığını yaptı.
Huzâî b. Abdunühm	Hz. Peygamber ganimetlerin başında görevlendirdi. ¹
Şureyh b. Damre el-Müzenî	Hz. Peygamber döneminde zekât memurluğu yaptı.
Dırâr b. Mukarrin el-Müzenî	Hire muhasarasında Hâlid b. Velid onu emir tayinetti.
Âsım b. En-Nekîr el-Müzenî	Bedir ve Uhud Gazveleri'nde bulundu.
Abdullah b. Anmete el-Müzenî	Mısır ve ikinci İskenderiye fetihinde bulundu.
Abdurrahman b. Safvân	Hz. Ömer, Irak'a Müsenna'ya yardımcı olarak onu gönderdi.
Ebû Heydeme el-Müzenî	Hz. Peygamber düşmanın geçişini engellemek için bir vâdi'de görevlendirdi.
Süveyd b. Mukarrin el-Müzenî	Mürtedlere karşı savaşta Müzeyne'nin sancağını taşıdı. Yemen Tihâme'sinde görev aldı. ²
Abdullah b. Muğaffel el-Müzenî	Rasûlullah (sav) seriyye'nin başı olarak Evtâs'a gönderdi. ³ Hz. Ömer döneminde görev aldı. ⁴
Abdullah b. Abdunühm	İsmi Abdüluzzâ idi. Hz. Peygamber Abdullah olarak değiştirdi. Tebük Gazvesine katıldı. Zü'l-Bicâdeyn lakabı ile anılırdı.

[149] Muhammed Süleyman et-Tayyib, *Mevsüatü'l-Kabâ'il'l-Arabiyye*, I, s. 644-697.

Abdullah b. Mukarrin	Hız. Ebû Bekir ile birlikte Zil-Kisse deki mürtedlere, Abs ve Zübyân oğullarına karşı savaştı. ⁵
Nu'aym b. Mukarrin el-Müzenî	Farslara karşı yapılan savaşlarda komutanlık yaptı.
Vehb b. Kâbus el-Müzenî	Uhud Gazvesi'nde bulundu.
Mâlik b. Nümeyle el-Müzenî	Bedir Gazvesi'nde bulundu.
Câbir b. Amr el-Müzenî	Hız. Ömer, Dicle ve Fırat bölgesinin haracını toplamakla görevlendirdi. ⁶
el-Hâris b. Ukbe el-Müzenî	Uhud Gazvesi'nde bulundu.
Saîd b. Mukarrin el-Müzenî	Hız. Ebû Bekir döneminde Hâlid b. Velid Şam'a yöneldiğinde Irak'ın bir bölümüne onu emir tayin etti. ⁷
Sinân b. Mahnef el-Müzenî	Nu'mân b. Mukarrin Nihâvend'e gittiğinde onu kendi yerine görevli tayinetti. ⁸
Abdullah Ebû Âsım el-Müzenî	Hâlid b. Velid'le birlikte Cüzeymoğulları Gazvesi'nde bulundu.
Amr b. Bilâl b. Hâris el-Müzenî	Huzeyfe b. Yaman onu el-Maheyn deneyerde görevlendirdi.
el-Muhtefir b. Evs el-Müzenî	Horasanda Abdurrahman b. Semure'nin ordusunda bulundu.
Ma'kıl b. Yesâr el-Müzenî	Hız. Ömer onu Basra'da Ma'kıl sulama kanalını açmak üzere görevlendirdi.
Nâşire el-Müzenî	Nubuvvet iddiasında bulunan Seccâh b. Hâris'in öldürülmesinde yer aldı.
en-Nadr b. Beşîr b. Amr el-Müzenî	Mısır'ın Fethinde bulundu.
Ebû Esmâ el-Müzenî	Mekke'nin fethinde bulundu.

[1] Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, XI, s. 334.

[2] Taberî, *Tarih*, III, s. 248.

[3] İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 124.

[4] Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, XI, s. 334; İbn Hayyât, *Tabakât*, I, s. 354.

[5] İbn Hacer, *İsâbe*, IV, s. 209.

[6] Taberî, *Tarih*, IV, s. 23-139; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-Târih*, II, s. 472-475.

[7] Muhammed Süleyman et-Tayyib, *Mevsüatü'l-Kabâ'ili'l-Arabiyye*, I, s. 654.

[8] Muhammed Süleyman et-Tayyib, *Mevsüatü'l-Kabâ'ili'l-Arabiyye*, I, s. 654.

Kaynaklar

- Ahmed B. Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel b. Hilâl b. Esed eş-Şeybânî (ö. 241/855), *Müsned*, thk. Şuayb Arnût, Adil Murşid, 1. bs., 2001.
- Âlûsî, Şehâbeddîn Mahmüd b. Abdillâh (ö. 1270/1853), *Ruhu'l-Meânî*, Bekrî, Ebû Ubeyd Abdullah b. Abdülaziz b. Muhammed (ö. 487/1094), *Mu'cemu Ma'stu'cim min Esmâi'l-Bilâd ve'l-Mevâzî*, 4c., 3. bs., Beyrut, 1403/1983.
- Belâzürî, Ebû'l-Abbas Ahmed b. Yahya b. Câbir (ö. 279/892), *Ensâbü'l-Eşrâf*, thk. Süheyl Zekkâr ve Riyâd ez-Zerkelî, 13c., 1. bs., Beyrut, 1996.
- Belâzürî, Ebû'l-Abbas Ahmed b. Yahya b. Câbir (ö. 279/892), *Fütûhu'l-Büldân*, Çev. Mustafa Fayda, İstanbul, 2013.
- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin b. Ali b. Musâ el-Horâsânî (ö. 458/1066), *Delâilü'n-Nübüvve ve Marifetu Ehvâli Sâhibi'ş-Şerîa*, 3c., 1. bs., Beyrut, 1985.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail b. İbrahim b. Muğîre (ö. 256/870), *Sâhihu'l-Buhârî*, thk. Muhammed Zühêyr b. Nâsır, 9c., 1. bs., 2002.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail b. İbrahim b. Muğîre (ö. 256/870), *Târîhu'l-Kebîr*, 8c., Haydarabad
- Burrî, Muhammed b. Ebî Bekr b. Abdullah b. Musa el-Ensârî el-Tilmisânî, (ö. 645/1247), *el-Cevheretu fî Nesebi'n-Nebî ve Eshâbihi'l-Aşere*, thk. Muhammed et-Tuncî, Riyâd, 1. bs. 1983.
- Demirci, Mustafa, "İktâ", *DİA.*, C. XXII, s. 43-47.
- Döndüren Hamdi, "Ma'kıl b. Yesâr", *DİA.*, C. XXVII, s. 445.
- Ebû Zehrâ, Muhammed b. Ahmed b. Mustafa b. Ahmed (ö. 1394/1974), *Hâtemu'n-Nebiyîn*, 3c., Kâhire, 2005.
- Ebü'l-Arab, Muhammed b. Ahmed b. Temîm (ö. 333/945), *Tabakâtü Ülemâ Efrîkâ*, *Tabakâtü Ülemâ Tunus*, Beyrut, Lübnân.
- Ebü'l-Ferec, Cemâlüddîn Abdurrahman b. Ali b. Muhammed el-Cevzî (ö. 597/1201), *Zâdu'l-Mesîr fî İlmi-Tefsîr*, thk. Abdurezzâk el-Mehdî, 1. bs., Beyrut, 2002.
- Halîfe B. Hayyât, Ebû Amr Halîfe b. Hayyât b. Halîfe eş-Şeybânî el-Basrî (ö. 240/855), *Tabakâtü Halîfe b. Hayyât*, thk. Süheyl Zekkâr, 1c, y.y, 1993.
- Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, Çev. Salih Tuğ, 2c., İrfan yayıncılık, İstanbul, 1993.
- Heysemî, Ebû'l-Hasan Nuruddîn Ali b. Ebî Bekir b. Süleyman (ö. 807/1405), *Mecmeü'z-Zevâid ve Menbeu Fevâid*, thk. Husâmüddîn el-Küdsî, Kâhire, 1994.

- Hüseyn Abîd, Ebû Yâsin, *Şi'ru-Müzeyne ve Ahbâruha fi'l-Câhiliyye ve'l-İslâm*, y.y., t.y.
- İbn Abdilber, Ebû Ömer Yusuf b. Abdullah b. Muhammed en-Nemerî (ö. 463/1071), *el-İnbâh Âlâ Kabâili'r-Ruvât*, thk. İbrahim el-Ebyârî, 1c., 1. bs., Beyrut, 1985.
- İbn Asâkîr, , Ebû'l-Kasım Ali b. Hesen b. Hibetullâh (ö. 571/1175), *Târîhu-Dimeşk*, thk. Amr b. Ğerâme el-Amrevî, 1994.
- İbn Düreyd, Ebû Bekir Muhammed b. Hasan el-Ezdî el-Basrî (ö. 321/933), *el-İştikâk*, thk ve şrh. Abdüsselâm Muhammed Hârûn, nşr. Dârü'l-Cil, 1c., 1. bs., Lübnân, 1991.
- İbn Habîb, Ebû Cafer Muhammed b. Habîb b. Ümeyye el-Bağdadî el-Hâşimî (ö. 245/860), *el-Muhabber*, thk. İlize Lihten Şuteytr, Beyrut.
- İbn Hacer el-ASKALÂNÎ, Ebû'l-Fazl Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed (ö. 852/1449), *el-İsâbe fi Temyizi's-Sahâbe*, thk. Âdil Ahmed Abdülmevcûd, 8c., Beyrut, 1994.
- İbn Haldûn, Ebû Zeyd Abdurrahman b. Muhammed b. Muhammed (ö. 808/1405), *Divanü'l-Mübtedâ ve'l-Haber fi Tarîhi'l-Arab ve'l-Berber*, thk. Hâlîl Şehâd, 8c., 2. bs., Beyrut, 1988.
- İbn Hallikân, Ebû'l-Abbas Şemseddin Ahmed b. Muhammed b. İbrahim b. Ebî el- Bermekî (ö. 681/1282), *Vefâyâtü'l-A'yân ve Ebnâi'z-Zemân*, thk. İhsan Abbas, 7c. Beyrut.
- İbn Hazm, Ebû Muhammed b. Ali b. Ahmed b. Sâid ez-Zâhirî (ö. 456/1064), *Cemheretü Ensabi'l-Arab*, thk. Komisyon, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1983.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed b. Hibbân b. Muâz b. Ma'bed et-Temîmî ed-Dârimî (ö. 354/965), *es-Sîretü'n-Nebeviyye ve Ehbâri'l-Hulefâ*, thk. Azîz Bek ve Komisyon, 2c., 3. bs., Beyrut, 1997.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâleddin Abdülmelik (ö. 213/828), *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk. Mustafa Sekâ, İbrahim el-Ebyârî ve Abdu'l-Hafiz eş-Şelebî, 2c., 2. bs., 1955.
- İbn İshâk, Muhammed b. İshâk b. Yesâr el-Medenî, (ö. 151/768), *es-Sîre*, thk. Süheyl Zekkâr, 1bs., Beyrut, 1398/1978.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İmâdüddîn İsmail b. Öme, (ö. 774/1373), *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, thk. Ali Şeyrî, 1bs., 1988.
- İbn Manzûr, Muhammed b. Mükerrrem b. Ali Ebû'l-Fadl Cemâlüddîn b. Manzûr, (ö. 711/1311), *Muhtasar Tarîhi Dimeşk li İbn Esâkîr*, thk Riyad Abdulhamid Murad, Muhammed Mutî', Suriye, 29c., 1. bs. 1402/1984.

- İbn Sa'd, Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd b. Meni ez-Zühri (ö. 230/845), *Kitâbü't-Tabakâtü'l-Kebîr*, 8c., thk. Muhammed Abdülkadir Atâ, Beyrut, 1bs., 1990.
- İbn Şebbe, Ebû Zeyd Ömer b. Şebbe b. Ubeyde b. Rayte en-Numeyri el-Basri (ö. 262/875), *Târîhu'l- Medîne*, thk. Fehim Muhammed Şeltüt, Cidde, 1979.
- İbn Yûnus, Ebû Saîd Abdurrahman b. Ahmed (ö. 347/958), *Târîhu İbn Yûnus el-Misri*, Beyrut, 1. bs., 1421.
- İbnü'l-Cevzi, Cemâlüddin Ebû'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. Muhammed el-Cevzi (ö. 597/1201), *el-Müntazam fi Tarihi'l-Ümem ve'l-Mülük*, thk. Muhammed Abdulkadir Ata, Mustafa Abdulkadir Ata, Beyrut, 19 c., 1. bs., 1991.
- İbnü'l-Esir, Ebû'l-Hasan İzzeddin Ali b. Muhammed b. Abdülkerim (ö. 630/1233), *el-Kâmil fi't-Târîh*, Çev. Ahmet Ağırakça-Abdülkerim Özyaydınlı-M. Beşir Eryarsoy, v.d., İstanbul, 1985.
- İbnü'l-Esir, Ebû'l-Hasan İzzeddin Ali b. Muhammed b. Abdülkerim (ö. 630/1233), *el-Lübâb fi Tehzîbi'l-Ensâb*, Beyrut.
- İbnü'l-Esir, Ebû'l-Hasan İzzeddin Ali b. Muhammed b. Abdülkerim (ö. 630/1233), *Üsdü'l-Gâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe*, thk. Ali Muhammed İvâd-Adil Ahmed Abdu'l-Mevcûd, 1. bs., 1994.
- İbnü'l-Hubeys, Ebû'l-Kâsım Abdurrahman b. Muhammed (ö. 584/1188), *Kitabu'l-Gazavât*, thk. ve nşr. Ahmed Çenîm, 1. bs., Dârü'l-Ulum, Kâhire, 1983.
- İbnü'l-Kelbi, Ebû'l-Münzir İbnü's-Saib Hişâm b. Muhammed b. Saib el-Kelbi (ö.204/819), *Nesebü Ma'd ve'l-Yemeni'l- Kebîr*, thk. Nâci Hasan, 2c., 1. bs., 1988.
- İbnü'l-Kelbi, Ebû'l-Münzir İbnü's-Saib Hişâm b. Muhammed b. Saib el-Kelbi (ö.204/819), *Kitâbü'l-Esnâm*, thk. Ahmet Zeki Paşa, 1c., 4. bs., Kahire, 2000.
- Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensari (671/1273), *el-Câmi li'l-Ahkâmi'l-Kur'ân*, thk. Ahmed el-Berdûni, 2. bs., Kâhire, 1964.
- Mâverdî, Ebû'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Muhammed b. Hubeyb el-Basri (ö. 450/1058), *en-Nüket ve'l-Uyûn*, thk. el-Üseyd b. Abd'l-Maksûd, Beyrut.
- Mevlânâ Şibli Numânî (ö. 1332/1914), *Sîretü'n-Nebî*, çev. Yusuf Karaca, yay., İz Yayıncılık, 2003.
- Muhammed Süleyman et-Tayyib, *Mevsüatü'l-Kabâ'ili'l-Arabiyye*, Dârü'l-Fikri'l-Arabi, 1461.
- Müfid, Kumeyhe, *Şerhu Divân'ı Kâ'b b. Züheyr*, Cidde, 1989.

- Mükâtil b. Süleymân, Ebû'l-Hasan Mükâtil b. Süleymân b. Beşîr el-Ezdî (ö. 150/767) *Tefsîr*, thk. Abdullah Mahmûd Şehâte, Beyrut, 2002.
- Müsâid b. Müslim el-Behîmeti el-Husnî el-Müzenî, *Kabiletü Müzeyne*, Medîne, 1. bs., 1408/1988.
- Sa'lebî, Ahmed b. Muhammed b. İbrahîm (ö. 427/1305), *el-Keşfu ve'l-Beyân an Tefsîri'l-Kur'ân*, thk. el-İmâm Ebî Muhammed b. Âşûr, 10c., 1. bs., Beyrut, 2002.
- Sarıçam, İbrahim, "Müzeyne", *DİA.*, C. XXXII, s. 250-251.
- Sem'ânî, Ebû Sa'd Abdülkerîm b. Muhammed b. Mansûr el-Mervezî (ö. 562/1167), *el Ensâb*, thk. Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî el-Yemânî, 1. bs., Haydarabad, 1962.
- Semhûdî, Ali b. Abdullah b. Ahmed Nuruddin Ebû'l-Hasan (ö. 911/1506), *Vefâu'l-Vefâ bi-Ahbâri-Dâri'l-Mustafâ*, Beyrut, 4c., 1. bs., 1419.
- Siddikî, Muhammed Yasîn Mazher, *el-Hecemâtü'l-Muğerride Alâ Tarihi'l-İslâm* (Urduca'dan Arapçaya cev. Semîr Abdülhâmîd İbrahim), 1. bs., 1988.
- Süheylî, Ebû'l-Kâsım Abdurrahman b. Abdullah b. Ahmed (ö. 581/1185), *er-Ravzü'l-Ürf*, thk. Ömer Abdüsselâm, Beyrut.
- Süveydî, Ebû'l-Fevz Muhammed Emin b. Ali b. Muhammed Süveydî (ö. 246/1830), *Sebâikü'z-Zeheb fi Ma'rifeti Kabâili'l-Arab*, 8c. Beyrut, 1. bs., 1986/1406.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd (ö. 310/923), *Câmiu'l-Beyân an Te'vili'l-Kur'ân*, thk. Abdullah b. Abdullah Muhsin et-Turkî, 26c., 2. bs.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd (ö. 310/923), *el-Ümem ve'l-Mülûk*, 2. bs., Beyrut, 1387.
- Ülkü, Hayati, İslâm Tarihi, Hikmet Neşriyat, İstanbul
- Vâkıdî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer b. Vâkıd el-Eslemî (ö. 207/823), *el-Megâzî*, thk. Marsden Jones, 3c., 3. bs., Beyrut, 1989.
- Yâkût Hamevî Ebû Abdullah Şehâbeddin Yâkût b. Abdullah (ö. 626/1229), *Mu'cemü'l-Buldân*, 7c., 2. bs., 1995.
- Zebîdî, Ebû'l-Feyz Muhammed b. Muhammed b. Abdürrezzak el-Hüseynî (ö. 1205/1791), *Tâcü'l-Arûs min Cevâhirü'l-Kâmus*, thk. Komisyon, y.y, t.y.
- ZEHEBÎ, Şemsüddîn Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kây-mâz (ö. 748/1347), *Târîhu'l-İslâm ve Vefâyâtü'l-Meşâhir ve'l-E'lâm*, thk. Ömer Abdüsselâm et-Tedmirî, 52c., 2. bs., Beyrut, 1993.
- ZÛBEYRÎ, Ebû Abdullah, Musab b. Abdullah b. Musab b. Sâbit b. Abdullah b. Zübeyrî (ö. 236/850), *Nesebü Kureys*, thk. Levi Provensâl, 3. bs., Kahire.